

ХРЕСТОМАТІЯ

сучасної української дитячої літератури

для читання в **1,2** класах

серії «Шкільна бібліотека»

ХРЕСТОМАТІЯ

сучасної української дитячої літератури

для читання в **1,2** класах

серії «Шкільна бібліотека»

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

Видавництво Старого Лева
Львів — 2016

УДК 821.161.2-93
ББК 84(4УКР)
Х91

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 01.11.2016 №1304)

Редакційна колегія:

Іванна Коберник, радник міністра освіти і науки України, заступник голови громадської організації «Батьківський контроль», заслужена журналістка України

Анжеліка Цимбалару, доктор педагогічних наук, завідувач відділу початкової освіти НАПН України

Галина Усатенко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії української літератури і шевченкознавства Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Заступник директора з навчальної і науково-методичної роботи

Роман Шиян, кандидат біологічних наук, директор Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Оксен Лісовий, кандидат філософських наук, лауреат Державної премії України в галузі освіти, директор НЦ «Мала Академія наук України»

Тетяна Качак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, член Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва

Оксана Луцевська, письменниця, поетеса, перекладачка, літературознавець, доктор філософії (США)

Володимир Рутківський, поет, письменник, новинар, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Тетяна Пилипець, бібліотекар, промоутер читання

Видано за рахунок державних коштів.

Продаж заборонено.

Х91 Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Стус Т. В., автори передмови Стус Т. В., Луцевська О. В. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. — 160 с.

ISBN 978-617-679-341-0

УДК 821.161.2-93
ББК 84(4УКР)

Тетяна Стус © укладання, 2016
Тетяна Стус, Оксана Луцевська © передмова, 2016
Катерина Штанко © ілюстрація на обкладинці, 2016
Видавництво Старого Лева © 2016

ISBN 978-617-679-341-0 Усі права застережено

Передмова

Перед вами хрестоматія — збірка творів сучасних українських письменників для дітей. Тут прозаїки та поети — і визнані прихильними читачами за роки незалежності, і молоді, чиї талановиті голоси зазвучали впродовж останніх кількох років.

Сучасна читацька аудиторія — це вільні діти, відкриті до світу, значно менше за попередні покоління обмежені кордонами, реальними чи віртуальними. Вони сприймають світ багатогранно й неупереджено. Це перше покоління цифрової ери, яке не уявляє життя без електронних пристроїв і завдяки інтернету має безперешкодний доступ до інформації.

Нинішні діти потребують літератури, співзвучної їхнім запитам, зацікавленням та реальним щоденним ситуаціям. Тому в цій хрестоматії — твори для читання, які відображають сучасний світ, а також ті, що дають уявлення про минуле й традиції українського народу.

Тексти збірки промовляють до читачів сучасними їм мистецькими формами та змістом. У західних практиках, зокрема в англomовних студіях, сучасними вважають літературні твори, видані п'ять–сім років тому. Тож, добираючи книжки, які рекомендовано для читання в школі, ми зважали на час видання чи на час написання твору. Також брали до уваги зміну ідеологічних та мистецьких практик.

Під час укладання хрестоматії ми покладалися на ключові категорії особистісного розвитку дитини: фізичний, когнітивний, мовний, моральний.

Тим, хто працюватиме з текстами, необхідно враховувати, що сучасна дитяча література спирається на дві основні категорії цінностей — особисті та освітні.

Особисті цінності полягають у збагаченні дитячого досвіду. Науковці дитячої літератури (наприклад, Шарлотта Хак) виокремлюють такі функції.

Насолода. Якщо дітям цікаво читати й вони насолоджуються читанням, то швидко розвинуть любов до слова й стануть «затятими» читачами.

Уява. Дитяча література розвиває та збагачує дитячу фантазію й уяву, надаючи можливість «без кордонів» домислювати життя та досвід людей.

Досвід та відкриття. Читаючи сучасні книжки, діти пізнають досвід та моделі поведінки, притаманні їм, їхнім одноліткам та дорослим з їхнього кола спілкування. Також вони споглядають моделі поведінки, які, можливо, їм невідомі, і в такий спосіб пізнають внутрішній світ людини та природу людських взаємин.

Універсальні цінності. З сучасної дитячої літератури діти пізнають і закріплюють загальнолюдські цінності особистості в соціальному, духовному та матеріальному бутті.

Освітні цінності полягають у збагаченні лексичного запасу, розвитку читання, навичок мовлення та письма. Також дитяча література впливає на фонологічний розвиток, розуміння синтаксичних конструкцій, упізнання текстових і мисленневих конструкцій.

Саме з огляду на ці засади сформовано перелік текстів хрестоматії.

Також було враховано особливості читацького досвіду та сприйняття художніх творів школярами. Для ефективної роботи з дітьми з різним темпом читання та ступенем усвідомлення змісту прочитаного тут запропоновано твори різної складності. Вчитель може komponувати їх відповідно до потреб юної читацької спільноти, з якою працює. Проте досвідченішим читачам радимо звертатися до рекомендованого списку книжок, до повних авторських текстів програми.

Наголошуємо, що читання дорослими дітям у початковій школі є необхідним і важливим етапом формування любові до художнього слова. Тому рекомендуємо вчителям присвячувати частину кожного уроку виразному читанню або ж прослуховуванню аудіокниг.

Література, за визначенням дослідниці дитячої літератури Рудін Сімс Бішоп, має бути сучасній дитині за «дзеркала, вікна, двері»: як дзеркало, вона має віддзеркалювати досвід читача, давати змогу пізнати себе; як вікно — показувати щось нове й виявляти інші кути зору; як двері — надавати можливість «увійти» в інші досвіди й пізнати інакшість.

Сподіваємося, запропонована збірка допоможе вчителям сформувати в учнів потребу в щоденному читанні та додати урокам цікавості.

Отож запрошуємо зазирнути до світу сучасної української дитячої літератури — світу значень, форм, образів, особистостей; світу, який розвивається й постає разом із нами.

*Літературознавці,
експерти з дитячого читання
Оксана Луцєвська, Тетяна Стус*

Дорогі вчителі, мами, тати й усі-усі-усі дорослі читачі!

Можливо, ви дивуєтесь: навіщо дітям читати твори, які не пройшли Велике Випробовування Часом? Гадаю, насамперед тому, чому дитині важливо товаришувати з однолітками, а не лише дослухатися до мудрих думок старших. А ще й тому, що коли ви були маленькими, то теж читали дитячі книжки своїх сучасників чи сучасників своїх батьків.

Як нам, дорослим, так і дітям важливо не тільки озиратися на те, що було. Дуже потрібно вчитися бачити те, що відбувається

тепер, важливо сміливо мріяти про те, що буде потім. І книжка, література — важливі помічники та співрозмовники для кожної людини, а для дитини — особливо. Даймо юним читачам можливість розмовляти з книжкою-однолітком. І не забуваймо, що в цій «розмові» ми теж важливі гості з правом голосу.

Привіт, любі книгодрузі!

Ви розгорнули цю книжку, а значить, потрапили у світ сучасної української дитячої літератури. Тієї, яку пишуть саме зараз, у наш час. А не колись давно. Її пишуть ровесники ваших учителів, батьків чи дідусів та бабусь. Ця література ще росте й розвивається, сильнішає й змінюється, як і ви.

У віршах та оповіданнях цієї добірки, у дівчатах, хлоп'ятах чи звірятах, у подіях, почуттях ви можете впізнати себе або своїх друзів. Обов'язково розкажіть про це близьким людям. Їм буде дуже цікаво. А ще — вигадуйте продовження цих історій, нові оповідки чи складайте власні вірші. І ми разом творитимемо чудове тепле коло спілкування з книгами!

«Хто читає — той багато знає», — кажуть мудреці. Але не тільки. У книжці також можна здобути нових друзів. Із нею можна здійснити небачені мандрівки. Гайда знайомитися й подорожувати!

*З любов'ю,
Тетяна Стус,
укладач*

Тіна Кароль

Читайте, навчайтеся, співайте, любіть Україну.

Прославляйте землю, яка вас ростить.

Хай пісня «Україна — це ти»

буде для вас насагою!

Україна — це ти¹

Слова: **Тіна Кароль, Микола Бровченко**

Музика: **Тіна Кароль**

Мое ім'я — Батьківщина,
Лелеки легке крило.
Мое ім'я — Україна
І сонечка тепло.
Мое ім'я — Вишиванка,
Я — хрестик на полотні.
Мое ім'я — синє небо,
Я — сонях малий під ним.

Приспів:

Татові слова: Україна — це я!
Мамині пісні: Україна — це ти!

Мое ім'я — Степ широкий,
Мое ім'я — Хліба смак,
Останній шкільний дзвіночок,
Над сивим Дніпром туман.
Мое ім'я — то Надія,
Мое ім'я — то Любов,
Мое ім'я — чиста Мрія
І віра, що з нами Бог!

Приспів (2)

.....
¹ Пісінний текст — це вірш, призначений для співу. Найчастіше він невіддільний від музики і цим відрізняється від поезії. Буває, що слова пісні важко продекламувати, тобто виразно прочитати.

Моє ім'я — Колискова...
Моє ім'я — то є Воля...
Моє ім'я — то Родина...
Моє ім'я — добре Слово,
Що збереже цей світ!

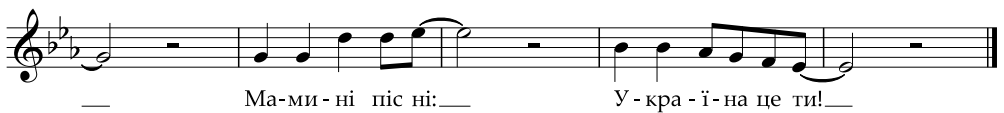
Приспів

Україна — це ти!..

♩ = 75 Куплет

Приспів

Оксана Кротюк

Придумувати книжкових героїв цікаво. Та не менш цікаво мені й себе уявляти таким персонажем. Я люблю, коли герої книжки такі, начебто вони й не вигадані. Хай поведяться добре, не дуже добре або й зовсім погано, але якщо я бачу героя, якщо вірю, що саме так він ходив, думав, сміявся чи плакав — це для мене хороша книжка. Буває, прочитавши гарну дитячу книжку, я думаю: «Ех... Як шкода, що, коли була дитиною, не мала такої...»

Різдвяні гостинці

Були ми у лісі
І там на ялинці
Для звірів лишили
Різдвяні гостинці.
Для білки — горіхів
Смачненьких торбину,
Для зайця — велику
Солодку морквину.
А поряд на гарний
Біленький пеньочок
Ми сіна для лося
Поклали жмутóчок.
Для лиски — ковбаску,
Синичкам — зерняток,
Гостинців для всіх
Ми лишили багато.
Аж бачимо — вуха
Стирчать у ялинці,
Сіренькі, гарненькі,
Немов на картинці.
І хтось там зітхає
І хлипає гірко:
Повісьте й для вовка
Гостинчик на гілку.

Упертий цапок

Подивись, який упертий
Цей малесенький цапок.
Він сьогодні вже вчетверте
Забігає у садок.

Ми замкнули міцно хвіртку —
Він обстежує паркан.
І набачив-таки дірку!
Ну і впертий — як баран!

Та кори не обгризає,
Не ламає гілочок —
Став і нюхає, як пахне
Біля хати наш бузок.

Як

Не збагну я, друзі, як
Носить шубу влітку як.
Я у шубі тій гарячій
В зоопарку його бачив.

Вірші з книжки: Оксана Кротюк. От би мені коника! — Львів :
Видавництво Старого Лева, 2015.

Бегемотик

Все сидів би і сидів
Бегемотик у воді.
Лиш обсохне — і за мить
Знов до річки він біжить.

Гусеня

Гусак сьогодні у книгарні
Книжки купив для сина гарні.
Тепер маленьке гусеня
Читає з татусем щодня.

Мавпенятко

Ось маленьке мавпенятко.
В нього мавпи мама й татко,
Мавпи бабці й дідусі,
І сусіди геть усі.

Єноти

Маленькі єноти розучують ноти —
Музику люблять маленькі єноти.
Кажуть: — Не хочемо їсти і пити —
Тільки співати і ноти учити.

Ігри

Левенята грали в ігри:
То вовки вони, то тигри,
То зайці, то сови-сплюшки,
То малесенькі папужки...
Ким лиш тільки не були,
Поки спати не лягли.

Жукова сімейка

У жукової дружини
Жовта брошка із жоржини,
А жукові сини й дочки
Мають жовті чобіточки.

Зебра

Від хвоста і аж по вушка
В зебри смужка, смужка, смужка.
Не горохи, не клітинка,
Не малюнок на всю спинку —
Тільки смужка, смужка, смужка
Від хвоста і аж по вушка.

Вірші з книжки: Оксана Кротюк. Абетка. — Львів :
Видавництво Старого Лева, 2014.

Ілюстрації Наталки Гайди.

Вірші «Різдвяні гостинці», «Як», «Бегемотик», «Ігри», «Зебра» — з-поза
збірок.

Катерина Єгорушкіна

Що мене надихає писати для дітей? Та що завгодно: пляма на футболці, пінка з капучино чи навіть нудна книжка. Коли йдеш вулицею і чуєшся малою здивованою дитиною, все довкола перетворюється на натхнення. Перші книжки для дітей я писала просто від бажання творити й ділитися своїм світом. Тепер я маю донечку і створюю історії, спостерігаючи за нею. Наприклад, нещодавно вона бігала за кицькою, ловила її й гойдала на гойдалці. А яюсь після обіду вклала виделку спати, бо та дуже втомилася носити картоплю до рота.

Цятки і плямки

Жила собі Цяточка. Була вона маленькою і почувалася *добре*. Одного дня вона побачила біля себе іншу цяточку. Від цього їй стало *радісно* і захотілося *дружити*. Нову цяточку звали Ляпкою. Вони презирнулися, і так почалася їхня дружба.

Незабаром Цяточка помітила, що коло них з'явилася велика Цятка. Вона ставала дедалі більшою й наближалася до її подружки. Цяточка *поспівчувала* подрузі. Адже велика Цятка може поглинути її!

Однак Цятка не поглинула Ляпку, а обійняла її і почала з нею приятелювати. Цяточці стало *сумно* й *самотньо*. Нові подружки були дуже *близькими*. І *далекими* від неї, Цяточки. Вона *сердилася*, адже велика Цятка забрала всю увагу Ляпки!

Але це почуття не тривало довго. Цяточка почула чийсь слова, ніби всі цятки і ляпки — це звичайні плями, і їх скоро змиють. Маленька Цяточка відчула *страх*. Їй аж ніяк не хотілося зникнути.

Також їй не хотілося, щоб зникали Цятка і Ляпка. Адже вони були такі схожі на неї! І Цяточка не мала нікого, крім них...

Минали дні. Проте ніхто нікого не змив.

Можливо, тому що цятки й ляпки не були плямами. А були, скажімо, зірками. Чи чийось великим серцем, сповненим різних почуттів. І ті почуття сперечалися між собою. Або ж зернятками, з яких виростуть морква, волошки і кріп.

А ще хтось сказав, що ці цяточки — краплинки салюту на малюнку одного хлопчика. І без них у цій картині не буде життя. А життя неодмінно має бути барвистим.

Оксана Луцевська

«Я ніколи не перелічувала книжок, що читаю, але їх справді багато. Часто це не лише повісті чи романи, але й багато книжок-картинок. Навіть за браком часу я можу прочитати п'ять–шість книжок за вечір.

Найбільше я люблю пізнавальні книжки».

Мешкає письменниця в США, але ніколи не забуває про рідну країну. «Я зустрічаюся з дітьми, коли приїжджаю в Україну, а також по скайпу. На зустрічах в американських школах читаю з дітлахами українські книжки.

Від дітей багато можна навчитися.

Вони щирі й глибокі співрозмовники».

Пелікан

Пелікан у воді —
глип-гліпи.

Чи не бачили ви
риб-рйби?

Гачкуватим дзьобіщем —
хрип-хрйпи.

Широчезним криліщем —
рип-рйпи.

У воді пелікан —
хлюп-хлюпа.

Уся риба на дно —
Гуп-гупа.

Про кита

Я знайду кита
тра-та-та,
Вхоплюсь за хвоста
тра-та-та,
верхи на киті
тра-та-ті,
попливу у води
густі.

Розкажу киту
тра-та-ту,
що в морській воді
я расту.
Хай вода хитає хвоста,
та-та-та,
хай кита гойдає
вода.

Верхи на киті
тра-та-ті,
я расту й расту
та-та-ту,
скоро виросту,
ви-и-и-и-росту!!!

Черепашенята

Черпаха-мама,
черпаха-тато
бідкаються¹: де ж це
черпашенята?

І гукають:
Че-че!
І гукають:
Ше-Ше!
І гукають:
Та-Та!
Черпашенята!

Черпаха-мама,
черпаха-тато
втішилися: ось де
черпашенята!

Ось
і Че-че!
Ось
і Ше-ше!
Ось
і Та-та!
Черпашенята!

.....
¹ Бідкатися — непокоїтися, скаржитися, жалітися.

Черепаха-мама,
черепаха-тато,
Де ж були, питають,
черепашенята?

Купалося Че-че!
Ховалося Ше-ше!
Задрімала Та-та!
Черепашенята!

Вірші з книжки: Оксана Луцшевська. Про кита. — Львів :
Видавництво Старого Лева, 2014.
Ілюстрації Віолетти Борігард.

Шашки

Люблю грати в шашки, особливо сам із собою. Розкладаю дошку. Ходжу навкруг неї. Буває, пересуваю шашки вказівним пальцем. Інколи середнім. Підмізним і мізинцем теж. Складніше — великим. Треба тягти шашку обережно, щоб не зрушити інші. Правим великим краще, ніж лівим. Є різні прийоми й комбінації. Я їх не дарма повигадував. Шурх — сюди. Ррруть — туди. Білою — чорну. Чорною — білу. І в дамки!

Я намагався навчити Люську, але вона — не гравець. Коли сідає зі мною за шашки, то грає по-своєму. Не дотримується правил. Люська скрізь тягає з собою шишки. Вона збирає їх під ялинами в парку. Коли нервується, то лушпиння з шишок сиплеться на всі боки. На дошку із шашками,

.....

¹ Дамка — шашка, що досягла останнього ряду шахівниці.

на підлогу. Чіпляється до її колготок. Коли Люська програє — психує. І лущить шишки на шашкову дошку.

— Цього разу я граюсь білими, — Люська погоджується на один тур. Кладе в кишеню шишку й стає у спортивну позицію.

— Не граюсь, — виправляю її, — а граю, Люсь.

— Я буду бити дамкою, — починає.

— Ти ще не можеш. Треба пройти ось так, Люсь, аж сюди.

Та Люська вперто перекладає шашку аж у кутик дошки, знімаючи мою чорну.

— Не форсу́й¹, Люсь, — вживаю татове слівце.

— У-у, — Люська стукає по дошці, виймає шишку, прикладає до носа. — Бе-бе-бе, — вертить нею. — Б-е-е. У-у.

Це мені набридло! Але я не зважаю — хай. Люська є Люська. Я собі сідаю зручно. І починаю... Дамка? Ще трохи — і виграю сам у себе.

Буває, що я граю з Марчиком. Мама любить залишати його на мене. Каже: навчиш, колись разом будете грати! З Марчика гравець нікудишній:

— Не гризи шашку, Марку! Не шкреби дошку, Марчику! Но-но, Марчисько, ану не кидайся шашками!

З Марчиком грати гірше, ніж з Люською. Бо як Марчик сердиться, то йому що чорні, що білі. Шашки летять — устигай ловити. Яюсь влучила мені в лоба. А Люсьці — в ніс. Люська не плакала. Тільки насупилася. А мені сльози проступили. І навіть з'вився синець.

— Повний хід назад, Марку! Я з тобою не граю!

— Я теж, — повторює Люська і розкладає на підлозі шишки, а Марчик починає їх скубти. Люська сердиться: — Не роби так!

Отаке у нас із шишками. І ще гірше, бачте, із шашками. Тому я залюбки граю в шашки сам із собою. Бо так завжди

.....

¹ Форсува́ти — прискорювати проходження, здійснення, розвиток.

виграю. Та, буває, мені стає геть сумно. Ліва рука не хоче грати білими. А права не хоче грати чорними. Тому починаю по-іншому: права — білими, ліва — чорними. Але не вдається. Нудно самому... Буває, що я надовго заплющую очі — і налаштуваюся. А тут — тато.

— Зараз, — каже, — мию руки, перекушую — і граємо.

Ми з татом змагаємося, особливо вечорами у п'ятницю. Ще в суботу. Рідше в неділю.

— Спершу проаналізуємо¹ попередню партію, — дожовуючи, переглядає записи тато. — Дійдемо висновків, — примовляє. — І знайдемо причини програшу, — задумано гортає нотатник.

— Ага, ясно, ясно... О-о-о... Ага, ага... Є багато секретів, — він дивиться на мене. — Покажу! Завчиш — виграєш! — розкладає дошку на столі.

Запам'ятовувати складно. Але я вмикаю пильність.

— Я граю білими! — вигукую.

— Ні, я, я граю білими! — тато ходить мізинцем. Це він так дуркує. Навмисне.

А я намагаюся протягти свою шашку великим пальцем. Тато — підмізинним. А я — вказівним.

— Оки-доки! — підморгує тато. Він підхопив це з кіно. — Мій хід! — і теж суне білу вказівним пальцем. Але йому вже близько і до дамки. Що я пропустив?

— Дамка! — сплескує тато.

Ми з головою поринули у гру. Тато мені щось підказує. Але багато чого я вже і сам знаю. За нами спостерігають Люська і Марчик. Та й мама визирає з-за книжки.

Так починається справжній шашковий турнір. І хоч я поки часто програю татові, але надолужую на тижні — сам із собою. Як я й сказав, люблю грати в шашки.

.....
¹ Проаналізувати — розібрати, розглянути.

Зоряна Живка **(Зоя Жук)**

Приручити книжку — це майже як приручити звірятко. Спочатку її варто погладити по палітурці. Потім понюхати. Розгорнути й пошелестіти сторінками. Кинути оком на ілюстрації. Навмання прочитати кілька абзаців. І стає зрозуміло: твоя чи не твоя ця книжка. Якщо твоя — слід її хапати й бігти читати. А якщо не твоя — треба поставити на полицю й повернутися до неї з часом, за місяць чи за рік. Цей рецепт мене жодного разу не підводив.

Добре вдома

У кожного є дім.

Пташкі живуть у гніздах.

Звірі — у норах.

Риби — у річці чи в морі.

Бджоли — у вулику.

Мурахи — в мурашнику.

А равлик навіть носить свою хатку зі собою!

Книжкі мешкають у книгарнях, у бібліотеках, на книжкових полицях осель.

Зорі — на небі.

Люди — в будинках.

А сміття живе на смітниках і в сміттярках. Це його оселя, і воно її дуже любить. Йому там затишно й зручно. Тому сміття дуже засмучується, коли люди необачно кидають його там, де заманеться. Тоді воно стає вуличним сміттям. Сміттям-безхатком. День і ніч воно зажурено вештається містом або вздовж сільської дороги. І навіть — страшно подумати! — лісом.

Блукає, скиглить-шелестить, кидається під ноги перехожим, ніби приبلудний пес. І тихенько просить: «Допоможіть мені дістатися до рідного смітника!»

Але люди його чомусь не чують... Байдуже минають, інколи ще й невдоволено нарікаючи: «Скільки бруду розвелося! Яке в нас засмічене місто!»

А нещасне сміття тиняється хідниками та клумбами, парками і дитячими майданчиками, солодко мріючи про затишну сміттярку...

Тетяна Стус (Щербаченко)

У школі я була найменшою і наймолодшою у класі, вчилася на «відмінно». Довго почувалася «новенькою», бо ми переїхали. Та ще й мої батьки стали працювати тут же вчителями. «Біла ворона» — це про мене. Мабуть, потрібна була певна сміливість, щоб подружитися з такою дівчинкою, як я. І доки ми не познайомилися ближче з Лесею та Оксаною, моїми найліпшими друзяками були книжки. Коли ти самотній, коли здається, що ніхто тебе не розуміє, добра історія завжди підтримає й подарує радість. Я так багато читала, що більше пам'ятаю про книжки, аніж про школу.

Смугастик

Якось бавився в ніжній зеленій траві хтось маленький, м'якенький і смугастий. Малюк народився зовсім нещодавно і ще не тямив, хто він такий.

Та й з'ясувати це було доволі важко. Вранці лагідна матуся казала: «*Сонечко* моє, час прокидатися!» Якщо маля надто забруднювалося, мама журила: «Ну й *свинка* ж ти моя...» А якщо він був чистенький та охайний, називала його *квіточкою*.

Коли Смугастик сердито супився, якщо мама зарано кликала його з прогулянки додому, вона усміхалася: «Не дивись на мене *вовчиком!*» Коли, засинаючи, синочок муркотів до мами, то ставав «*маминим кошениятком*».

Ну як тут не заплутатися?

Смугастикові дуже подобалося бавитися з тими, хто схожий на нього. Вони теж мали ніжки, лапки, вусики, хвостики, носики, вушка, животики... Кожен із них розмовляв по-своєму. І хоч це не заважало їм розуміти одне одного, але пояснити малюкові, хто він такий, ніхто не міг.

Із часом Смугастик став помічати, що всі малюки чимось відрізняються. В одних, наприклад, нема крілець,

в інших — довгих тоненьких вусиків, у когось бракує хвостика, плавничків чи дзьобика.

І в нього, у Смугастика, теж не було крілець. Значить, він все-таки не *джміль* і не *оса*.

Не було копитаць. Так що він точно не *зебра*.

Не було аж восьми лапок, як у смугастого *павучка*...

А ти вже знаєш, хто він — Смугастик?

Із книжки: Тетяна Щербаченко. Біла, Синя та інші. — Львів :
Видавництво Старого Лева, 2014.

Ілюстрації Жені Миронюк.

Юрко Бедрик

Я почав писати саме для дітей. Свій перший вірш я створив у шестирічному віці. Дивно було б, якби він був дорослим! Перший читач усіх моїх творів — це я сам. Я, який згадав себе дитиною. Те, чого я не перепустив крізь власний контроль, не пропоную ні дітям (своїм чи чужим), ані дорослим.

Власним дітям вибираю книжки, які я читав у дитинстві, або ті, які мені самому хотілося прочитати. Дитяча література може бути дуже різною. Але головне — вона не повинна робити боляче, не повинна нести поганих емоцій. Їй слід спонукати дитину до чогось доброго.

Сумна скоромовка

Пацюкúйте, пацюки,
поки пацюкúється.
Бурундуку́йте, бурундуки,
поки бурундуку́ється.

А ми собі, опосуми, поопосумúємо —
Повисимó на хвостиках,
нишком
посумуємо...

Був день народження колись...

Був день народження колись
У Равлика Прудкого,
Гостей таких, як там зійшлись,
Не бачили ні в кого.
Спішив до нього сват і брат,
І друг його найкращий:
Короткоп'ятий Довгоп'ят,
Лінивець Роботящий,

Ще й плентався позаду всіх
Баранорогий Козеріг.

Чай

Коли скажете, ніби з єнотом
Куштували ви чай з бергамотом,
Всі, звичайно ж, повірять вам.

І як скажете, наче зі слоником
Чай пили ви з китайським лимонником,
Всі так само повірять вам.

І як скажете, мовби з пінгвіном
Частувались чайком із жасмином,
Теж, напевно, повірять вам.

І що разом з морськими свинками
Споживали ви чай із цитринками,
Неминуче повірять вам.

Що з розлюченою тигрицею
Смакували чайком із корицею,
Я найперший повірю вам.

Тільки ви не кажіть, ніби з діскусом
Разом сьорбали чай із гібіскусом:
Діскус — риба й живе у воді.
Ой, не буде вам віри тоді!

Вірші з книжки: Юрко Бедрик. Снюсь-нюсь-нюсь. — Київ :
Фонтан казок, 2015.
Ілюстрація Аліни Віліщук.

Іван Андрусяк

Справжня книжка — та, з якою ти і посмієшся, і побалуєшся, а десь і слізки можуть закрутитися в очах... І тобі хочеться поспілкуватися з її героями, іноді й посперечатися з ними, і ти роздумуєш, як би вчинив чи вчинила на місці героя в тій чи іншій ситуації. Та головне: після прочитання у тебе в душі залишається щось дивне, якесь неясне хвилювання, тремке, але добре і світле...

Третій сніг

(уривок)

Перший сніг цього року випав дуже рано, ще на початку листопада. Він був мокрим, липким і свого запаху ще не мав. Пахнув прілим листям, присохлими бур'янами й утомленим вітром, який завжди в лісі трохи розгублений, а часом і боязкий.

Вибравшись ізранку зі своєї хатки на галявині в заростях терену, старанно замаскованої купою сухого гілляччя, їжак Петро зітхнув. Брудні клапті першого снігу скапували поміж гілок, навіваючи думки про застуду, ангіну й гірку мікстуру, яку доведеться пити, пропускаючи школу. А ще про те, що за першим снігом неодмінно прийде перший мороз, а отже, в його рідні кущі скоро навідаються ласі істоти. Бо ягоди терену досягають із першим морозом, а доти вони терпкі й несмачні.

Якщо прийдуть люди, це ще півбіди. Їжак Петро навчився давати з ними раду. В одній із книжок він вичитав, що люди — такі дивні істоти, які дуже залежні від свого зору. Вони бояться того, чого не бачать. Отже, їх легко перехитрити, впливаючи на слух чи, скажімо, нюх. Але нюх у людей не дуже розвинутий. Щоб їх налякати, потрібен гострий і різкий запах, якого їжак Петро видобути не вмів. Тому він поклався на слух — і не прогадав.

Минулої осені, коли люди прийшли до його тернівника, їжак Петро заховався у свою хатку під купою сухого гілляччя й заходився голосно хропіти. Навіть голосніше, ніж він хропе уві сні. А всі їжаки, щоб ви знали, уві сні хропуть...

— Мамо! Мамо! — зачувши ці звуки, закричала раптом менша на зріст людина (певно, то була людська дитина). — Чуєш: отам у кущах хтось хропе! Ой, як страшно!

Радий такому успіху, їжак Петро захропів ще старанніше.

— Гм, справді... — розгубилася мама. — Хто б це міг бути?..

— Може, це лиха гадюка, якої ти мені завжди наказувала остерігатися?

— Але ж гадюки нібито не хропуть... — ще дужче засумнівалася мама. — Та й гадюки вже мали би спати, донечко. Вони ж іще на Здвиження ховаються по хащах, закамарках і вітроломах...

— Хіба ж то не вітролом? — не вгавала людська дитина. — Бачиш, яка купа гілляччя. А отой хропун десь під ним... Мамо, а може, то ведмідь?!

Старанно хропучи, їжак Петро посміхнувся, уявляючи, як очі малої на цих словах стали великі і круглі.

— Ну, ведмедеві ще ніби рано спати... Але знаєш, дитинко: береженого Бог береже. Краще ходімо звідси від гріха подалі. Бо мало що... Там, на узліссі, хоч і не такий рясний терен, зате безпечніше...

Ну, з такими страхопудами їжак Петро й цього року легко впорається...

Уривок із книжки: Іван Андрусяк. Третій сніг. — Київ : Фонтан казок, 2014.

Ілюстрація Ольги Кузнецової.

Зірка Мензатюк

*Я дуже люблю мандрувати.
Об'їздила багато країн. Знаєте, де найцікавіше?
Там, де березуть і вміють гарно показати
свої собори, свої звичаї та навіть свої страви.
Тому я пишу про Україну.
Своє треба знати й шанувати.
Бо ми цікаві світові саме цим.*

Каша

Пройшов дощ, пісок вологий, то дівчатка пекли торти: один з ромашками, другий з нагідка́ми, третій, найкращий, з трояндовими пелюстками. Івась допомагав, квіточки збирав. Коли раптом, мов шуря-буря, не знати звідки з'явився змії. Був він трошки дурний, але ж зовні того не видно.

— Ану, хто буде зі мною битися? — заревів він.

Діти розбіглися, як миші. Тільки Івась лишився, бо дуже злякався. Так злякався, що його ніжки мов приросли до землі.

— Хто ти такий? Як тебе звуть? — ревноу до нього змії.

— І... Івась... — ледве пролепетав хлопчик.

— Іван? Та ще, може, й Побиван? — зрадів змії. — Тебе мені й треба. Гайда битися!

Івась з переляку тільки очками кліпав. Тоді Олеся, побачивши його скруту, вискочила з-за куща, за яким сховалася від змія, і заступила Івася. «Чи цей змії, бува, не дурний, що хоче битися з меншим за себе?» — подумала вона. А вголос сказала:

— Не бийся з ним, змію, бо він ще мало каші з'їв!

— Га? Мало з'їв? — гарикнув змії. — То принеси йому ще. Хай він з'їсть, а я почекаю.

А сам міркує: «Подумаєш, якась там каша! Я жар, вогонь їм, я все одно дужчий!»

Олеся винесла з хати миску пшоняної каші і подала Івасеві. Хлопчик їсть, а змії сидить та до каші придивляється.

— Що ти їси, таке гарне та жовте? Часом не золото? — запитався він.

— А золото, золото! — відповіла Олеся, бо зрозуміла, що змії пришелепуватий. — Наша каша золота! На вогні варилася, на жару вмілівала, ще й масла в ній ціла грудка, бо маслом каші не зіпсуєш!

Тут уже змії серйозно задумався. Золото, знав він, дороге! Навіть за жар дорожче. Мабуть, від нього прибува більше сили! «Пожую-но і я золотця», — вирішив змії. Полетів до себе в печеру, де в черепочку, у темному куточку тримав захований скарб. Вийняв золотий дукат, гризнув його та й зуба зламав. «Ти диви, яке тверде, — здивувався він. — Треба його цілим ковтнути». Ковтнув, та й мало що не вдавився!

— От біда! Не можу я золото їсти! — вражено похитав головою змії. — Не буду з тим хлопцем битися. Хоч він і малий, але краще не треба. Не полечу в його село.

З досади влігся в печері і захропів, аж стіни задрижали. Діти здивувалися, а ще більше зраділи, що змії не вернувся.

— Хай і не прилітає! — сказала Олеся. — Івась тим часом виросте. А вирісши, всипле змієві березової каші¹! Отоді він знатиме, як бійки затівати!

.....
¹ Всипати березової каші — покарати.

Із книжки: Зірка Мензатюк. Зварю тобі борщичку. — Львів :
Видавництво Старого Лева, 2012.
Ілюстрації Олесі Магеровської.

Український прапор

Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла блакитний олівець:

— Хай небо буде погідне, ясне! — сказала вона й намалювала небо.

— У небі хай сяє сонечко, — сказала вона і взяла жовтий олівець.

Намалювала сонце, і небо повеселішало.

А внизу поле, чорне та сумне.

— Розвеселімо його! — мовили жовта і блакитна барви.

Взялися за рученьки і злинули додолу: одна блакитним дощиком, друга — ясним проміннячком.

У чорній землі спала насіинка. Пробудилася та й каже:

— Як мені хóроше! Дощик мене напоїв, сонечко зігріло.

Буду я проростати.

І над землею піднявся зелений паросток. І другий піднявся, і третій, і тисяча тисяч веселих зелених паростків!

— Тепер же я знаю, — засміялася Марійка, — де жовте і блакитне удвох, там настає весна! Бо разом вони дають зелену барву.

Відклала олівці і замилувáлася. Гарна жовта барва з блакитною! Як сонечко з небом. Як волошка з пшеницею. Як наш прапор.

Із книжки: Зірка Мензатюк.
Казочки-куцохвостики. — Львів :
Видавництво Старого Лева, 2006.
Ілюстрація Світлани Хміль.

Катерина Бабкіна

Світ дуже різний, і всі люди різні. Треба вміти їх бачити, розуміти і приймати. З усіма їхніми відмінностями. Для цього я подорожую. Крім того, можна побачити вулкани, морських черепах, жирафу в дикій природі, мавпу, яка розмовляє, летючу лисицю чи справжнього кита.

П.С. Я пишу це з пустелі між Йорданією і Саудівською Аравією, підіть подивіться на карті, де це.

П.П.С. Запитайте у вчительки з української мови, що таке П.С.

Равличні вірші

***

Лізе далеченько
Равлик-равличенько.
Має шарфик і валізу,
Та чи скоро він долізе?

***

У равликів так просто все
складається з малятами —
не має равлик кло́поту
з дитячими кімнатами:
бо кожне равленя́тко
окрему має хатку!

***

Равлик виростив кульбабу.
На салат її хіба би?..
Та не з'їв її, на диво,
Бо вона така красива!

***

Равлик зазира у став —
Хто б то в ставі жити став?
А там живуть тритон¹, жаби, риби...
І навіть інші равлики могли би!

.....
¹ Тритон — хвостата земноводна тварина, схожа на ящірку, яка живе у воді, а зимує на суші.

***

Кожен равлик
равликову хатку
повсякчас
тримає у порядку.
Є там стільчик,
крéденс¹ і поличка,
але все це
дууууже невеличке!

***

Повзе веселий та огрядний
У гості равлик виноградний
До свого приївлика —
Яблучного равлика.
Хоч запрошений до чаю,
Але він не поспішає!

.....
¹ Крéденс — кухонна шафа для посуду.

Галина Ткачук

*У школі найбільше мені не подобалося,
що в класі постійно треба було з кимось говорити.*

*Легше й цікавіше було мовчати, дивитися
й слухати. На початку зими в першому класі
я довго хворіла й батьки забрали мене зі школи.
Другий раз у перший клас мене вела бабуся й казала:
«Галочко, ти ж зараз, як побачиш дітей, не сунся,
усміхайся. У тебе в портфелі дві груші. Одну з'їж —
іншу комусь подаруй...» Цього разу в мене з'явилися
друзі, щоправда, я не перестала бути тихою
й сором'язливою. Однак я знаю, що багатьом
людям якраз і потрібен саме такий друг,
тому й не переживаю.*

Гойдалка під кленом

Ось наш двір.

Найкраще в ньому — це майданчик під кленом.

А найкраще на майданчику — гойдалка.

Якщо розгойдатися дуже сильно, то можна злітати високо-високо.

Я літаю — а малюки порпаються в піску.

Я літаю — а Марко з'їжджає з гірки.

Я літаю — а Марків дід садить квіти між тополею і кленом.

Квіти ще не схожі на квіти. Але Марків дід каже, що вони виростуть і зацвітуть у липні. Або навіть раніше, якщо нам пощастить.

— Як називаються ці квіти? — питаю.

— Дельфіній, — каже Марків дід.

Мені подобається їхня назва. Мати дельфіній біля майданчика — це майже як мати справжніх дельфінів.

Я розгойдуюсь іще сильніше — і бачу маму. Вона повертається з роботи.

Я зупиняюся, швидко злізаю з гойдалки. Біжу.

— Стій! Ніно, спинися! — раптом кричить мама і застигає на місці.

— Що ти накоїла?! — супить брови Марків дід.

— Дивися під ноги! — біжить до мене Марко.

Я дивлюся під ноги, а там — розтоптані квіти. Не знаю, як це сталося. Сльози печуть в очах.

— Я ж не хотіла! — тікаю від усіх.

Якби ж я дивилася під ноги! Тоді дельфіни були б цілі.

Увечері я крадуся в кімнату батьків. Мама вже спить, а тато, глянувши на мене, міцно пригортає.

— Тепер у нас не буде дельфінів, — бурмочу.

— Хтозна, — відповідає тато. — Може, й будуть.

Наступного ранку ми з татом ідемо на великий ринок. Тут продають овочі, фрукти і — квіти. Ми обходимо всі ряди, але дельфінів ніде немає.

Дорогою додому бачимо квіткову крамницю. Тут є троянди, тюльпани, різні вазони, кактуси.

— У вас є дельфіни? — питаю у продавця.

— Дельфіни? — не розуміє він.

— Дельфіній! — сміється тато.

— А, дельфіній! Ось!

Ми з татом ніколи не садили квітів. Але все робимо так, як казав нам продавець.

Одна, дві, три, чотири нові рослинки з'являються на клумбі між тополею і кленом.

Мама бачить нас із вікна й гукає:

— Що ви там робите?

— Заводимо дельфінів! — кричу.

Тоді мама виходить і береться мені допомагати. А тато майструє навколо клумби дерев'яний парканчик.

Гойдалка під кленом широка. Ми з Марком поміщаємося на ній удвох.

Ми літаємо — а з вікна на нас дивиться Марків дід і махає рукою.

Ми літаємо — а за парканчиком ростуть квіти.

Ми літаємо — а попереду ціле літо, і понад хмарами стрибають сині й блакитні дельфіни.

Із книжки: Галина Ткачук. Гойдалка під кленом. — Київ : Братське, 2016.
Ілюстрація Оксани Були.

Ірен Роздобудько

Поряд із моєю школою була книгарня. Я завжди ходила туди розглядати книжки. А коли вдавалося зекономити гроші на сніданках — купувала щось почитати. Якось я придбала зелену книжку, на якій було написано: «Герхард-Гольц-Баумерт. Пригоди Альфонса Ціттербаке». Я була захоплена незвичними іменами. Виявилось, що перше — ім'я німецького письменника, а друге — головного героя повісті. Ця книжка досі зберігається у мене. Їй понад сорок років! Залюбки перечитую цю книжку й страшенно регочу. Вона про хлопця, який постійно потрапляє в смішні халепи.

Дикі образи дикобраза

В одному прадавньому лісі жило маленьке звірятко — Невідомо-Хто.

Воно мало таку ніжну й тонку шкіру, що на сонці крізь неї просвічувалося тремтливе серденько. Крапля дощу чи листок, що зривався з дерева й падав на Невідомо-Кого, завдавали йому неабияких прикрощів. І тому Невідомо-Хто весь час ховалося у своїй нірці під жмўтком¹ торішнього листя.

Одного разу Невідомо-Хто вирішило: «Не можу так більше жити!» — і вийшло на прогулянку. На межі лісу й поля воно побачило зграю мишей і зраділо: миші були дуже схожі на нього. Тільки мали хутрянні шубки й були страшенно прудкі. Невідомо-Хто втішилося, що зустріло друзів. Але миші хором сказали:

— Ти не з нашого плéмені². Ми не хочемо тебе знати!

Невідомо-Хто повернулося до своєї нірки й запорпалося носом у листя. Тієї ночі воно погано спало, увесь час крутилося уві сні, чухало спинку й попискувало. А коли настав ранок, Невідомо-Хто зі здивуванням помітило, що на ньому виросла... голка.

— Ось хто я тепер — єдиноріг! — зраділо Невідомо-Хто й пішло до єдинорогів.

Єдинороги були великі й суворі. Вони кресали копитами:

— Геть! Ти — не з нашого племені! Краще не потрапляй нам під ноги — розтопчемо!

.....
¹ Жмўток — невелика в'язка чого-небудь; пучок.

² Плём'я — рід, група близьких людей чи тварин.

І Невідомо-Хто знову заховалося у нірку. І знову погано спало...

А під ранок біля тої голки з'явилася ще одна...

— Тепер я — справжній олень! — подумало Невідомо-Хто і вирушило до оленів.

Але красені-олені навіть не почули, що до них хтось гукає!

Наступної ночі біля тих двох голок виросла третя. Це було дуже схоже на корону.

— Я, мабуть, принц! — вирішило Невідомо-Хто й пішло шукати своє королівство.

Але його гнали звідусіль. У звірів був свій цар — лев, у птахів — орел, у риб — кит. І всі сміялися із незграбного шукача трону. А після кожної ночі, впродовж якої Невідомо-Хто ображено сопіло і зітхало, з'являлися нові й нові голки. Зрештою, їх стало так багато, що Невідомо-Хто стало більшим за самого себе вдвічі. Йому було важко носити своє колюче й гостре вбрання, але тепер уже ніхто не наважувався образити його. Дуже вже грізно стирчали голки!

...І тепер, коли у Дикобраза питають, чому він так одягнений, він сумно хитає головою і каже:

— О, це все — від диких образ...

Любов Відута

Найкраще, коли книжку для дитячого читання вибирає майбутній читач. Але якщо мама чи тато, бабуся чи дідусь подарують цікаву книжку й запропонують її прочитати, це ж чудово! Бо якщо вона стане улюбленою, то надовго залишиться пам'ять ще й про того, хто її подарував. У дитинстві після прочитання захопливої книжки я зазвичай шукала інші твори автора. Хоча не завжди в бібліотеках, крамницях чи у знайомих можна було їх знайти. Щоразу, відвідуючи бібліотеку чи книгарню, я знову й знову перепитувала й неабияк раділа, коли отримувала бажане.

У царстві Лева

Прийшла дитина
До старого лева
І каже: — Леве сильний,
Леве мудрий!
Скажи, чи є
У тебе королева?
Тобі смакує
Печиво із пудрою?
Чи ти когось
Кусатимеш за п'яти?
Чи залоскочеш,
Щоб розреготалися?
Тобі я хочу
Віршик розказати.
Старанно вчила.
Думаю, що впораюсь.

І лев заслухавсь,
У велике крісло сів
І усміхався,
Щирістю зворушений.
Заніс дитину
У казкове царство слів,
Пив з нею чай,
Загадками притрушений,
Їв мармелад

І печиво із пудрою,
Сміявся так,
Що сонце дивувалося,
І називав
Малу дитину мудрою.
У царстві слів
Нові казки писалися.

Вірш з книжки: Любов Відута. У царстві Лева. —
Чернівці : Чорні Вівці, 2015.
Ілюстрації Христини Лукашук.

Загадки

* * *

Бачу річку, кладку, ліс,
Хатку, озеро і міст.
Із небес через луги
Скинув хтось кінці дуги.
Як дугу цю взяти?
Як її назвати?
[веселка]

* * *

Висіло сито —
Не звійто¹, не зшито.
Його вітер штовхав —
Дощ на землю упав.
Сонце сито взяло.
Скажіть, що це було?
[варах]

Сорока й горіх

(скоромовка)

Сорока носила волоський горіх,
Та випав із дзьоба він їй, як на сміх.
На дерево сіла вона й скрекотала:
— Смачного горішка я не скуштувала!

.....
¹ Війти, звивати — скручувати, сплітати.

Їжаки-кравці

Їжаки-кравці
Зшили шапки ці,
Потім з борошна
Напекли млинців.
В гарних шапочках
Красувалися,
Перед лискою
Вихвалялися.
Хвалились кравці:
Гарні шапки ці,
Але де ж то, де
З борошна млинці?

День веселий

День осінній,
День погójий¹,
День, чомусь на свято схожий.
Просто сонце
Засвітило,
Просто бджілка в квітку сіла.
Просто білочка
Горішків
Із долоньки взяла трішки.
День веселий,
Гомінкій²!
Разом з ним — і я такий!

.....
1 Погójий — ясний, теплий, сонячний (про погоду); радісний, безтурботний (настрій).

2 Гомінкій — сповнений звуків.

Ніна Найдич

Я дуже люблю казки, тому що в них уся правда. Герої казки залишаються юними і прекрасними, усе завжди закінчується добре. Як і сто років тому, Івасик-Телесик долає злу відьму, Попелюшка стає щасливою, сміливий і мужній Котигорошко перемагає Змія, Герда знаходить Кая в холодних володіннях Снігової Королеви і розтоплює лід у серці хлопчика. Там, у казці, немає тяжких хвороб і самотньої старості.

Мені іноді хочеться розповісти життєву історію, а виходить казка, не знаю чому. Може, тому, що мені не так багато років, як здається. Це мене колись зачаклував безжальний чаклун Хронос! А насправді мені років десять, не більше. І це чиста правда!

Василь Тимофійович мандрує

(уривок)

Василь Тимофійович побачив, що Петрик торкається клавішів, зістрибнув з підвіконня і влаштувався на своєму килимку під роялем. Кіт дуже любив музику. Коли його друг грав гами, Василь Тимофійович завжди сидів спокійно — хтось міг би подумати, що він спить. А тільки-но Петрик починав грати його улюблену мелодію, він чекав, коли розлетяться всі короткі ноти, і підспівував довгим звукам. Так було на початку і в кінці твору. А в середній частині, коли в басах звучала одна тривожна нота, kota наче накривало хвилию суму і на очах його з'являлися сльози.

Василь Тимофійович любив дивитися на вулицю. Він стрибав на підвіконня, потім на балкон, звідти по гілці переходив на дерево — високе, з розлогим віттям — влаштовувався на своєму улюбленому місці і дивився вниз. Особливо його цікавили тролейбуси — такі дивні створіння з вусами, що росли догори. Тролейбуси були різних кольорів — червоні, зелені, жовті, сині — і зупинялись якраз напроти будинку. Коли тролейбус від'їжджав, на зупинці нікого не залишалося. Люди зникали. Василь Тимофійович знав: якщо довго сидіти, можна побачити, що тролейбуси повертаються. Він їх упізнавав. Спочатку з'являвся червоний, за ним зелений, жовтий і, нарешті, синій.

Він бачив спочатку вуса, потім весь тролейбус, проводжав його очима, коли той, рушивши з місця, набирав швидкості і невдовзі повертав за ріг. Але куди прямують, звідки з'являються ці дивні створіння і куди зникають люди із зупинки, Василь Тимофійович не знав, і це його непокоїло.

Одного разу кіт спустився з дерева, перейшов через вулицю і попрямував до зупинки. Дорогою він думав, що

вуса у всіх його знайомих котів і навіть у деяких чоловіків, яких він бачив у дворі, ростуть у різні боки. Це нормально і навіть красиво. Цієї миті підійшов червоний тролейбус. Василь Тимофійович піднявся східцями в салон і сів на вільне місце біля вікна.

Тролейбус то зменшував швидкість, то спинявся, забрав на зупинці людей, але поважного kota, який спокійно сидів на м'якому кріслі і дивився у вікно, ніхто не турбував.

А Василь Тимофійович з цікавістю роздивлявся навкруги. Йому дуже подобалось отак їхати. Спочатку він бачив високі будівлі. Потім будиночки стали менші — деякі майже ховались за високими парканами, і було видно тільки дахи.

Нарешті тролейбус зупинився — мабуть, від втоми. Всі люди вийшли — навіть водій зі своєї кабіни. Але Василь Тимофійович залишився на місці. Кіт знав, що тролейбус повернеться назад, і чекав, коли той знову поїде. Так воно і сталося.

У салон почали заходити люди, в кабіну піднявся водій, і, рушивши з місця, тролейбус поїхав тим же шляхом у зворотному напрямі.

І ось Василь Тимофійович побачив знайомі місця — їхній будинок, високе дерево у дворі, що простягло свої гілки до самого балкона.

На зупинці він хотів чемно подякувати водієві за прекрасну подорож, підійшов до кабіни і раптом, несподівано для себе самого, сказав: «МНЯВ-МНЯВ-МНЯВ-МНЯВ-МНЯВ!» І не просто сказав, а наче проспівав. Музикант, який їхав у цьому автобусі, почув: «ДО-МІ-СОЛЬ-МІ-ДО», але вирішив, що йому вчувається казна-що. А це були саме ті ноти, тому що Василь Тимофійович — не такий собі пересічний кіт, а дуже розумний і музично обдарований.

Він зайшов у двір, по стовбуру каштана видряпався аж до четвертого поверху, переліз на балкон, стрибнув з підвіконня в кімнату і влаштувався на своєму килимку під роялем. Петрик готував музичний урок і грав п'єсу, яка найбільше подобалася котові.

Але цього разу Василь Тимофійович не допомагав — не підспівував. Він згадував свою подорож і думав: як все-таки приємно мандрувати!

Із книжки: Ніна Найдич. Музичні казки. — Київ : Веселка, 2015 (уривок з казки «Про kota Василя Тимофійовича та його друга Емілія»).

Ілюстрація Наталії Корнеєвої.

Наталка Малетич

У дитинстві я обожнювала книжку Памели Треверс про Мері Поппінс. Перечитувала її за кожної нагоди. Гумор і незвичайні події, які траплялися з її героями, особливо зачаровували. Як пальці продавчині кондитерської можуть стати карамельками? Як сміх може піднести вас під стелю разом зі столом та стільцями? Як можна підійматися вгору перилами? Усі ці неймовірні вигадки я сприймала із захватом, і не вірячи, і водночас вірячи їм. Думаю, це велика майстерність — писати так, щоб читач міг повірити в неймовірне.

Парасолька

Одного похмурого ранку мама будила Марка, а йому так не хотілося вставати! Він розплющив одне око, побачив, що надворі йде дощ.

— Не хочу до школи, дощ падає...

— А я хочу, — раптом почув Марко чийсь тихенький голосочок. — Я люблю дощ.

— Ти хто?!

— Я — парасолька. І мені вже набридло сидіти в шафі...

Марко розплющив уже обидва ока, миттю зіскочив з ліжка й витягнув із шафи свою синю парасольку. Кольорові автомобільчики на ній ніби чекали, щоб кудись поїхати.

— Збирайся швидше, хочу під дощ! — наказала парасолька.

— Ти вмієш розмовляти... — вражений Марко відразу почав одягатися.

Дощ лив як з відра. Хлопчик у своїх яскраво-синіх гумаках чалапав за мамою й тихенько розмовляв з парасолькою:

— А чому ти так любиш дощ?

— Бо він схожий на музику. Послухай, як стукають краплі по рінвах¹ та підвіконнях, подивися, якими чудесними бульбашками скачуть по калюжах. І найголовніше: без мене ти змок би до нитки, — пояснила парасолька. — Ти можеш застудитися, а я ні. Тому мені подобається тебе оберігати.

У школі Марко розклав парасольку сохнути в кутку класу, серед інших парасольок.

.....
¹ Рінва — труба або жолоб для стікання води.

«Цікаво, чи й вони такі ж чарівні, як моя?» — подумав хлопчик і побіг до друзів. Про ранкову пригоду він не розповідав нікому. Хто б повірив, що парасолька розмовляє?

Увечері, коли Марко йшов із татом додому, вітер раз у раз намагався видерти парасольку з рук.

— Тепер я тебе захищаю, — прошепотів Марко.

Та хоч як міцно хлопчик тримав парасольку, вітер таки висмикнув її з рук і поніс вулицею. Парасолька пролетіла кілька метрів, шубовснула в калюжу і загойдалася на хвильках. Вона була мов кораблик — зі щоглою, але без вітрил.

— Важкий у тебе видався день, — співчутливо говорив хлопчик, миючи під душем кольорові автомобілі на синій тканині.

— Зате я нині політала і поплавала, — задоволено промовила парасолька. — Мені так сподобалося!

— І мені дуже сподобалося йти з тобою до школи, — усміхнувся Марко.

Із книжки: Наталка Малетич. Про Зайчика-Забудька та інші історії. — Київ : Грані-Т, 2009.

Ілюстрація Ольги Гаврилової.

Тетяна Мельник

Читати — це не означає просто сидіти і складати до купи літери. Коли людина читає, то у неї раптом з'являється у кишені ключ до інших світів. Не віриш? А ти зазирни до своєї кишені. І навіть якщо там знайдеш шматочок крейди чи клаптик паперу, ти неодмінно зможеш створити із цього щось надзвичайне! Візьми лишень в руки улюблену книжку — і ти все зрозумієш.

Пінгвіни

У сніжній Антарктиді¹, немов на кораблі,
Живуть собі пінгвіни: великі та малі.

Птахи ці не літають, вони як вартові:
поважно походжають по крижаній землі.

Бо там, у Антарктиді, зима — то звична річ,
А ще у Антарктиді найдовша в світі ніч.

І холодно пінгвінам, коли мороз і віхола!
Та нудитись птахам аж зовсім-зовсім ніколи.

У них свої розваги: хокей та ковзани,
Туди-сюди ганяють на ковзанці вони!

А як вони потомляться, стають у коло всі:
малята й немовлята, мамусі й татусі!

.....
¹ Антарктида — континент у Південній півкулі Землі.

| Ілюстрація Олесі Варкач.

Пальчикові ігри-вірші

Граємося та промовляємо віршики у колі. Починаємо з віршика-привітання: кожен називає своє ім'я. Ця гра-лічилка дуже сприяє знайомству та гуртуванню.

У колі

У колі ми зібралися: *(рукою обводимо коло)*
ось — ти, ось — я! *(показуємо на того, хто напроти, і на себе)*
Праворуч, ліворуч — велика сім'я.
(показуємо на сусідів праворуч та ліворуч)
А хто тут із нами? *(рукою обводимо коло)*
Яке твоє ім'я? *(усі діти одне за одним називають свої імена)*
Привіт! Привіт!
(махаємо рукою чи обираємо інший жест для вітання)
Ось — ти, ось — я! *(показуємо на того, хто напроти, і на себе)*
Нам добре, нам весело: *(рукою обводимо коло)*
ось — ти, ось — я! *(показуємо на того, хто напроти, і на себе)*
Ми в колі усі разом, як дружна сім'я.
(вигадуємо разом жести дружби)
А хто тут із нами? Яке твоє ім'я? *(рукою обводимо коло)*
Привіт! Привіт!
(махаємо рукою чи обираємо інший жест для вітання)
Ось — ти, ось — я!

Синички

Розвиваємо дрібну моторику, закріплюємо поняття «ліворуч»–«праворуч».

Високо в небі летить синичка, *(одну руку підіймаємо вгору)*
а ось і друга — її сестричка. *(підіймаємо другу руку вгору)*

Ліворуч, праворуч, угору! *(руки ліворуч, праворуч, угору)*
І стрімко-стрімко додолу... *(нахиляємося всім тілом додолу)*
«Цінь-цвірінь!» — співають сестрички *(розгинаємося)*
і поспішають до годівнички. *(складаємо долоньки на колінах)*
Подзьобавши трохи пшениці,
(вказівними пальчиками стукаємо по ніжках)
геть полетіли синиці. *(ховаємо руки за спину)*

На високій горі

На високій горі, *(підіймаємо ручки вгору)*
у глибокій норі *(малюємо у повітрі руками коло)*
танцюють мишенята,
(обидві руки на лінії очей, ворушимо пальчиками)
а з ними мама й тато.
(показуємо лише вказівні пальчики обох рук)

А внизу, в долині *(показуємо жестами на підлогу)*
сплять ведмеді у малині.
(вдаємо, що спимо, згорнувши долоньки біля вушка)
Ти їх не буди, *(заперечливо похитуємо вказівним пальчиком)*
а тихо-тихо йди. *(промовляємо пошепки)*

На листку кульбабки *(показуємо відкриту долоньку)*
равликова хатка. *(на долоньку кладемо кулачок)*
Чи є тут хто? Стук-стук! *(стукаємо —*
об підлогу, об стіл тощо)
Сховавсь від нас малюк!
(зображаємо здивування,
показуємо порожні долоньки)

Ілюстрація Вікторії Намозової.

Лариса Денисенко

Частина моїх дитячих книжок живе в моїй квартирі, у них є своя особлива полиця, я з ними вітаюся, гортаю їх, перечитую, вірю, що вони — щасливі. Книжки для мене — друзі. Мені варто тільки розпочати читати книжку, як я уже знаю: ми дружитимемо. Тому обираю книжки, з котрими хочу спілкуватися. Я стільки разів перечитувала «Повість про Малюка та Карлсона», а також всю серію про Мумі-тролів, що можу проводити екскурсії в Мумі-домі та дахами Стокгольма. А ще я знаю, як зробити справжнє болото для собаки Баскервілів.

Як Шуша познайомився з Гагою

Якось Шуша надумав літати. «Усі літають. Птахи у небі, діти — у снах. А я?» Шуша знав: щоб літати, треба або мати крила, або заснути. До ночі ще було далеко, тож Шуша вирішив змайструвати собі крила.

Клей він мав. Нитки з голкою також. І картон. Залишилося назбирати пташиного пір'я. Пір'я Шуша збирав дуже довго. У червоне відерце, яке знайшов на пляжі. Коли він бачив якусь пір'їнку, то відразу замислювався: а яка то була пташка? Велика чи мала? Як високо вона може літати? Чи вміє вона стрибати? Чи вміє вона співати і передражнявати? А чи боїться котів? Де вона мешкає? Як її звать і що вона любить? Пір'їни були різними. Крихітне пір'ячко — у горобців. Трохи більше — голубине. Ще більше — у ворон, шпаків та сорок. Нарешті відерце наповнилося.

І Шуша почав майструвати крила. Копирсався він довгенько, але й крила вийшли чудові! Наче справжні! Тоді Шуша поліз до своєї шухлядки і знайшов окуляри на гумці. Бо літати без окулярів — це неправильно. Обов'язково щось потрапить в око. Літати без окулярів можуть тільки пташки. Але це так тільки здається, що вони літають без окулярів. Насправді птахи теж мають окуляри — але вони в самих очах.

Шуша прикріпив крила спеціальними нитками, надів окуляри і спробував злетіти. Та йому не вдавалося. Натомість вдавалися стрибки! І Шуша взявся стрибати, щоб вистрибати увесь смуток від того, що злетіти він так і не зміг. Коли смуток було майже вистрибано, біля Шуші з'явилася велика кумедна ворона з блискучими очиськами.

— Привіт, — сказала вона. — Я — Гага. А ти хто такий? Шуша відповів, що він Шуша. І зняв окуляри, щоб краще роздивитися Гагу. Бо окуляри в Шуші були не для того, щоб краще бачити, а для того, щоб вправно літати.

— Так-так, — мовила Гага. — Отже, очі в тебе знімаються...

Гага ніколи не бачила окулярів.

— Це не очі, це — окуляри, — пояснив Шуша.

— О-ку-ля-ри? Якась комаха зі скельцями... і хто її так назвав?

Шуша знизав плечима. Йому було байдуже, хто й чому так назвав цей чудовий та зручний пристрій. Натомість він торкнувся крил Гаги.

— У тебе є крила... — зітхнув він. — Справжні?

Гага тим часом чепурила свої крильця.

— Справжнісінькі. Хочеш подивитися, як вони працюють? — запитала Гага.

Звісно, Шуша дуже хотів. Навіть тричі плеснув у долоні. І тоді Гага легенько підхопила Шушу й закружляла з ним навколо галявини.

— Я лечу! — заволав Шуша і почав махати своїми крильцями. — Я лечу!

— Так, ми летимо! — відповіла Гага.

І вони засміялися. Саме так Гага й Шуша подружилися. І Шуша нарешті полетів. Бо друзі можуть подарувати тобі крила!

Шуша і побиті байдики

Одного разу Шуша збирався до Гаги в гості. Йому подобалося кубельце Гаги. Він годинами міг бавитися яскравими скельцями та блискучими цяцьками, які Гага збирала по цілому світу й ховала у своєму кубельці.

А інколи Гага щось йому дарувала — прикрасити оселю. Цього разу Гага покликала Шушу подивитися на годинник, який вона знайшла під кущем у старому парку.

— Привіт! — покликав Шуша. Він хотів, щоб Гага спустилася вниз і допомогла йому дістатися кубельця. Але Гага не відповідала.

— Гей, Гаго! Я прийшов подивитися на годинник, — мовив Шуша. Гага не звертала на нього жодної уваги. Задерла дзьоба догори. «Може, небо щось транслібе¹?» — подумав Шуша і сам глянув угору. На небі навіть не танцювали хмаринки. «Отакої», — подумав Шуша.

— Гаго! — покликав ще раз. Уже наполегливіше.

— Ти не бачиш, що я зайнята? — нарешті почув він голос Гаги.

— Не бачу, — сказав Шуша.

— А я зайнята! — запевнила Гага.

— Як же годинник? Хіба ти не запросила мене, щоб я подивився на нього? — запитав Шуша.

— Іншим разом.

— Але ж ти зараз нічого не робиш! — образився Шуша.

— Роблю! — наполягала Гага.

— І що ти робиш? — не відступав Шуша.

— Б'ю байдики².

— Нікого ти не б'єш! Ти просто лежиш у кубельці, — набурмосився Шуша.

— Б'ю! Ти їх просто не бачиш, бо вони замалі, — відповіла Гага.

— А що вони тобі заподіяли, ці байдики? — запитав Шуша. Він був дуже допитливий.

.....

¹ Трансліювати — передавати інформацію (звуки, зображення) з допомогою пристроїв.

² Байдики біти — нічого не робити, нічим не займатися; байдикувати.

— Кепкували з мене! Дразнили мене байдиканкою!

— А чого ти відразу битися? Можна було б і собі покепкувати з них, — мовив Шуша, бо він дуже не любив бійок.

Гага сказала, що кепкування не допомогло.

— А скільки їх? — поцікавився Шуша.

— Кого?

— Та тих байдиків!

— Щонайменше двоє. Я так думаю. Вони — брати. Брати байдики, — сказала Гага.

— А які вони? — Шуша нічого не бачив, крім її дзьоба, бо кубельце було дуже високо.

— Сірі. Або зелені. Важко визначити... Але схожі на камінці або на мох, — зауважила Гага.

— Тобі допомога не потрібна? — запитав Шуша, бо він знав, що дівчаток, навіть якщо вони ворони, треба захищати.

— Взагалі-то так, — відповіла Гага й нарешті приземлилася біля Шуші. І допомогла йому дістатися кубельця.

І от друзі були вже разом в оселі Гаги.

— І де байдики? — запитав Шуша, роззираючись. У кубельці нікого не було.

— Втекли, — відповіла Гага.

— А годинник? — поцікавився Шуша.

— Мабуть, вони його вкрали... — мовила Гага й зашарілася, бо про годинник вона Шуші вигадала.

Потім вони сиділи поруч, смакували льодяниками й вигадували історії про байдики, які зникли і вже не з'являлися. Тому що байдики завжди втікають, коли в когось самотнього з'являється приємна компанія.

Галина Малик

Навчилась я читати у п'ять років. І читала скрізь.

Навіть у найменш підходящих для читання місцях... У першому класі — під партою, поклавши книжку на коліна. Моя перша вчителька Раїса Іванівна жалілася мамі: «Читають діти буквар, а Галя читає під партою книжку. Я ж це чудово бачу. Зненацька кажу їй: — Малик, продовжуй! І вона в ту ж мить продовжує!» Ще б пак!

Я той буквар до семи років уже знала напам'ять.

Королівство Ану

Ось так починається казка:
Було королівство Будьласка.
Сусіда-король з королівства Ану́
Почав з ним таємну, підступну війну.

На вулицях міста-столиці
З'явилися насуплені лиця.
Один у крамниці сказав продавцю:
— Ану, дайте швидше машинку оцю!
За серце схопився і зблід продавець...
Ледь-ледь не настав продавцеві кінець!

В трамваї хтось гаркнув бабусі на вухо:
— Ану, відступися убік, розвалюхо!
Не встигла убік відступити небога —
Забрала стареньку «швидка допомога».

Буфетнику Прόшу в дитячій кафе
Хтось замість подяки та вигукнув:
— Пфе!
Буфетник облишив буфет і торти —
Його до сьогодні не можуть знайти!

А далі, як мовиться в казці,
Забіли тривόгу¹ будьласці.
Вони невідомих осіб
Ловили шістнадцять діб!

.....
¹ Забіти тривόгу — сповістити про небезпеку.

А потім не місяць, не два
Учили казати слова:
«пробачте»,
«спасибі»,
«будь ласка»...

На цьому й скінчилася б казка,
Та вчора я стріла особу одну.
Вона продавцеві сказала:
— Ану...

Одразу мені пригадалася казка
Про два королівства: Ану і Будьласка.

Подумала я:
А можливо, цей раз
Війною пішло королівство на нас?!

Чому папуга не навчився розмовляти

Колись дуже давно Папуга не вмів розмовляти.

А навчитися йому дуже хотілося.

Полетів він до великого болота, в якому лежали бегемоти.

— Яке гарне болото! — казали вони і занурювалися у те болото по самісінькі очі.

Папузі болото зовсім не подобалося. Але, щоб навчитися розмовляти, він повторював за бегемотами:

— Гар-р-рне болото! Гар-р-рне болото!

Потім він побачив Черепаху, яка милувалася своїм панцирем і примовляла:

— Який чудовий панцир!

Папуга зовсім не вважав, що він чудовий. Але, щоб навчитися розмовляти, повторював за Черепахою:

— Чудовий панцир-р-р! Чудовий панцир-р-р!

На галявині він побачив смугастих тигрів.

Вони грілися на сонці і казали одне одному:

— Як добре бути тигром!

Папуга вважав, що найкраще бути таки папугою. Але, щоб навчитися розмовляти, повторював за тиграми:

— Добр-р-ре бути тигр-р-ром! Добр-р-ре бути тигр-р-ром!

А коли вирішив, що вже навчився розмовляти, сів на гілку і почав горлати з усієї сили:

— Гар-р-рне болото! Чудовий панцир-р-р! Добр-р-ре бути тигр-р-ром!

Нічого іншого йому не вдавалося.

Бо він звик повторювати лише чужі слова.

Чому равлик ховається

Якось до Равлика завітала Не-Дуже-Чемна-Жаба.

— Запроси мене до своєї хатки, — сказала вона Равликові.

— Але ти у ній не помістишся, — відповів Равлик.

— Я ж прийшла до тебе в гості? — спитала Жаба.

— В гості... — розгублено мовив Равлик.

— Отож ти мусиш мене запросити! — закричала Не-Дуже-Чемна-Жаба.

Ніяково стало Равликові.

Справді, якось негарно виходить.

Прийшли до тебе в гості, а ти не можеш запросити до хатки.

Виліз Равлик зі своєї мушлі й каже:

— Заходь, будь ласка!

Почала Жаба лізти.

І вона лізла, лізла і пхалася до маленької мушлі, аж доки мушля тріснула й розпалася на дві половинки.

І залишився бідний Равлик без домівки.

Він збудував собі нову хатку.

Але відтоді, як тільки хтось торкнеться його, Равлик одразу ж ховається.

Він думає, що це знову до нього в гості прийшла Не-Дуже-Чемна-Жаба.

Мар'яна Савка

З дитинства мене оточувало дуже багато книжок, бо мої батьки мали гарну бібліотеку.

Кілька полиць були тільки моїми — з найкращими дитячими книжками, які тоді лишень можна було знайти й придбати.

Мені так подобалося читати, що я собі мріяла й про якусь таку професію. Сиди собі, читай!

Але ж ви знаєте, що мрії збуваються.

Тепер я і пишу книжки, і видаю, і, звичайно ж, читаю! І це справжня насолода!

Україна

Країн багато на великій карті,
Та серед них — вона, твоя єдина.
Її люби і будь завжди на варті,
Бо це твоя земля, це Україна.
Вона така ж реальна і казкова,
Як мамина долоня, тепла й щира,
У неї в серці українська мова,
В її душі любов і світла віра.
Цвітуть в ній мальви, маки і левкóї¹.
Хтось, може, скаже, що таких багато.
Але ти знай, що іншої такої
Не зможеш в цілім світі відшукати.

Чорний пан

В чорнім замку — чорний пан,
Має чорний він жупан,
Чорні чоботи й штани —
Отакооої довжини!

Чорне крісло, чорний стіл,
Дуже чорне все довкіл.
Чорний зошит, чорна книжка,
Чорний кіт і чорна мишка.

А чому він чорний пан —
Чорні чоботи й жупан?
Бо малює справжній майстер!
В нього чорний є фломастер.

.....
¹ Левкóй — пахуча садова квітка, матіола.

Я і Лис

Я восени зустріла лиса,
А ліс довкола був рудим.
Він біля мене зупинився
І запитав: «То де твій дім?»
Я розгубилася: «За лісом
Його не видно, десь он там,
Знайдеш».

І лис не був би лисом,
Якби не довіряв слідам.
А навесні, коли зелене
Й таке все гарне, аж до сліз,
В міське помешкання до мене
Постукав мій знайомий лис.
Понюшив носом, облизнувся
(я ж випікала пиріжки).
Сказав: «Ну от, я повернувся,
Тепер ходімо навпрошки.
Взуй чобітки, бо в лісі трави
Надвечір сиві від роси».
І я залишила всі справи
Й пішла із лисом у лісі.
Було так зелено і свіжо,
Як по народженні на світ,
Лис, усміхаючись (не хижо),
Ступав за мною слід у слід.
Нас обіймали трави й квіти,
нас огортав у сутінь ліс,
і то не ми були — а діти,
щасливі діти — я і лис.

Вірші з книжки: Мар'яна Савка. Босоніжки для стоніжки. —
Львів : Видавництво Старого Лева, 2015.
Ілюстрація Юлії Пилипчатіної.

Чотири міхи для Бобрихи

Чотири повні міхи у нашої Бобрихи,
чотири повні міхи усякого добра —
пшениця, і пашніця¹, і морква, і горіхи,
і рибки повен човен, і буряків гора.

Зібралася Бобриха чотири повні міхи,
і моркву, і горіхи, пшеницю й буряки
закинути у човен (а човен рибки повен!) —
і у човні поплисти на другий бік ріки.

І щойно, примостивши чотири повні міхи,
ускочила Бобриха до повного човна,
як човен (дуже повен!) беркицьнувся, на лихо, —
і ось чотири міхи ідуть собі до дна.

Пірнай тепер у річку, розумнице-Бобрихо,
шукай чотири міхи усякого добра,
хоча глибінь і нурти² — то не найбільше лихо,
мабуть, найменше лихо для кожного бобра.

.....
¹ Пашніця — зерно, а також стебла зернових рослин.

² Нурт — вир, круговерть.

Бабуїни¹

Під баобáбом² спекотного дня
збирається вся бабуїнська рідня:
малий бабуїнчик, зовсім невеличкий,
брати-бабуїни й близнючки-сестрички.
Є в бабуїнчика мама і тато,
дядьків і тіток-бабуїнок багато.
Сказати, однак, не беруся,
чи є в бабуїна бабуся.

Під баобабом вмостились як слід,
усі бабуїни смакують обід:
не бутерброди, не круасани —
жують бабуїни зелені банани.
Не люблять цукерок, солодкої згúби³,
тому в бабуїнів білесенькі зуби.
Щоправда — не буду брехати —
їдять по цукерку на свято.

.....
1 Бабуїн — різновид мавп.

2 Баобáб — дерево з дуже товстим стовбуром, яке росте в Африці.

3 Згúба — небезпека, загроза.

Вірші з книжки: Мар'яна Савка. Чи є в бабуїна бабуся? — Львів :
Видавництво Старого Лева, 2006.
Ілюстрації Олега Петренка-Заневського.

Іван Малкович

*Якось журналісти запитали
у відомого поета та видавця:*

— Напевне, вам багато книжок дарують?

Які подарунки любите найбільше?

*На це Іван Малкович, у якого в домашній
бібліотеці понад три тисячі книжок, відповів:*

— А от не так і часто мені дарують книжки.

Я з радістю отримував би у подарунок книжки!

Золотий павучок

Різдвяна історія

Цю історію на Святвечір любив оповідати мій дідусь...

Не тепер і не колись жила собі в нашому містечку одна сім'я: тато, мама і троє діток — Тарасик, Настуня та Ільчик. У їхній привітній оселі завжди було багато радості і сміху.

Яких лишень забав не вигадували вони — і «князівна», і «чіт-нечіт», і «скіки-скіки», і, звичайно ж, «смішний телефон». А на свята їхній татусь наймав брічку¹ із золотогривим конем, і вони всі разом їхали за місто до лісу...

Але одного дня все перемінилося — на їхню країну напав північний ворог. Страшне горе, мов темна ніч, огорнуло всіх людей. Не оминуло воно й цю родину: тато пішов захищати рідний край, а мама і троє діток лишилися самі.

Була зима з високими снігами. Але вперше у їхньому домі не чуто було дитячого щебету... Хіба дуже повеселишся, коли нема чого їсти?

Уперше святий Миколай не приніс їм нічого, — а вони ж цілий рік були такі слухняні...

— Може, Миколай передасть нам дарунки аж на Різдво? — сумно замріялась маленька Настуня.

І ось настав Святий вечір. Щоб хоч трохи утішити рідних, Тарасик з самого рання пішов до лісу і привіз на санях ялинку. Ялинка була дуже гарна, але прикрасити її не було чим...

Кілька днів тому Ільчик з Настунею крадькома пішли на ринок і виміняли усі їхні тридцять три ялинкові прикраси на тридцять три картоплини...

.....
¹ Брічка — старовинний різновид візка для перевезення людей, в який запрягали коней.

Правда, колись, окрім яскравих іграшок, вони чіпляли на ялинку обгорнуті в золоту фольгу горішки, яблука, а ще солодкі зірочки та місяченьки, спечені зі смачного тіста... Однак сьогодні ялинка стояла без жодної прикраси.

Коли звечоріло, матуся заслала стіл білою скатертиную і вони посідали до столу. Ох і сумний був той Святвечір! Уявіть собі: на різдвяному столі, окрім чотирьох картоплин і чаю, не було нічого. У кутку сиротливо щулилася неприбрана ялинка, а за столом не було тата. Хтозна, чи й живий він був... Згадавши про тата, діти ще дужче засумували...

Але мама сказала:

— Не журіться, мої серденька. Пам'ятаєте татів дарунок на минуле Різдво? — і почала виймати зі скрині одяг для Ангела, маску Кози і яскраві різнокольорові стрічки.

Тарасик переодягся на Козу, Ільчик — на Ангела, а Настуня прикрасила свою голівку стрічками.

— Які ж бо ви в мене гарні! — захоплено сплеснула в долоні матуся. Шкода, що татко вас не бачить... Слухайте, а чи не заколядувати нам його улюблену коляду! — І вони заколядували «Добрий вечір тобі, пане господарю!». Мама сказала:

— Ви так старалися, що коляда, мабуть, долинула аж до нашого татуса. Вона зігріє його у тих холодних снігах...

— А тепер, гадаю, саме час розповісти нашому Ільчикові, як колись давно, такого самого вечора, як сьогодні, у маленькій пастушій стаєньці¹ народився один хлопчик...

І матуся почала оповідати про того незвичайного хлопчика, і про ангелів, які сповістили про Його народження, і про пастушків, які принесли Йому свої дарунки.

— А звали того хлопчика...

.....
¹ Стаєнька, стайня — спеціальне приміщення для коней.

— Дивіться, дивіться! — раптом вигукнув маленький Ільчик і показав на ялинку.

Усі здивовано повернули свої голови.

— Що за диво?! — сплеснули вони руками.

— Хто це так чарівно прикрасив нашу ялиночку?!

А дивуватися їй справді було з чого: ялинка зверху донизу стояла зодягнута в тонке золотисте плетиво і, наче казкова принцеса, осявала собою всю вітальню. А на самому вершечку сяяла мовби зіронька.

— Гляньте! Та це ж маленький золотий павучок! — вигукнула Настуня. — Це він прикрасив нам ялиночку!

Діти повибігали з-за столу, взялися за руки й почали танцювати довкола ялинки. Вони підстрибували і співали:

*Павучок, павучок,
золотий чарівничок!
Сплів ялиночці убрánня
із небесних ниточок!
Павучок, павучок,
золотий чарівничок...*

Раптом у двері хтось постукав. Усі перестали веселитись і злякано завмерли: «Хто б то міг бути?..»

Мама відчинила двері і мало не зомліла: на порозі стояв... їхній тато! Він був змучений, худий, але очі його світилися тихою радістю.

— Війна скінчилася. Ми перемогли ворога, — сказав він і почав виймати з рюкзака і з кишень смачнючі різдвяні гостинці.

Усі кинулися йому на шию, і я навіть не можу описати, скільки радості, щасливих слів і дзвінких колядок було того різдвяного вечора! Усі сміялися, галасували, танцювали, обіймалися, показували татові ялинку і знову сміялися й колядували...

А на самому вершечку ялинки сидів щасливий золотий павучок і таємниче підморгував їм то правим, то лівим очком. Ось так:

кліп-кліп, кліп-кліп, кліп-кліп...

Із книжки: Іван Малкович. Золотий павучок. — Київ :
А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2009.
Ілюстрація Катерини Штанко.

Сергій Пантюк

- Чи впливають книжки на майбутнє? —
запитали в письменника.
- Ще й як впливають! Особливо — пригодницькі та науково-фантастичні. Саме завдяки письменникам-фантастам багато дітей стали мандрівниками, дослідниками та винахідниками. Тепер вони своєю діяльністю покращують долю всього людства й кожної людини зокрема. Що більше дитина прочитає книжок, то більше отримає шансів змінити світ, наповнюючи його позитивом.

Пан Перевертас

Коли удома все гаразд,
Приходить пан Перевертас —
І тільки поруч він з'являється,
Одразу все перевертається:

Жене до нірки кішку мишка,
Мене читає зранку книжка,
Блукає братик по оселі,
Збирає іграшки на стелі.

Змія летить, а птах повзе,
Горішок білочку гризе,
Руками я карбую крок¹ —
Батькам пора у дитсадок!

А якось літньої доби
Пішли збирати ми гриби,
Та вибіг пан Перевертас
І вже гриби збирають нас!

Такий він, пан Перевертас!
Якби щодня бував у нас,
То став би рідним і близькім,
Шкода, батьки не дружать з ним...

.....
¹ Карбувати крок — чітко, ритмічно йти, крокувати.

Веселий крутислівник

Розвіршу́ вам ска́жі кльо́ві:
Ко́нить ска́чик до дірбо́ві,
Схо́дце со́нцить, дрім ко́тячись,
Щебетейко́ солов'я́чить.
Ра́нний га́рнок. Ле́рез чо́си
Ло́зять мчі у вербокóзи.
До́ді! Го́сить! Збаг часну́ти —
Я замóвився у плу́ті!

Вірші з книжки: Сергій Пантюк. Неслухняники. — Київ : Грані-Т, 2010.
Ілюстрація Ольги Гаврилової.

Вінчі й Едісон

(уривок)

Захоплива науково-фантастична повість¹ Сергія Пантюка переносить нас у 2045 рік. Тоді дітей називатимуть іменами славетних учених... Люди забули про війни й зосередилися на вивченні Всесвіту. Діти теж до цього залучені — у кожного є пристрій, подібний до сучасного планшета. Це контактник, за допомогою якого й відбувається навчання. Він підключається до глобальної мережі Всесвітньої універсальної системи знань та ідей («ВУСиків»). Завдання кожної дитини — створити власну Продуктивну² ідею, корисну для людства.

Брати Вінчі й Едісон, коротко Вітик і Едик, у лісі неподалік свого дому знайомляться з Фійкою (Софією Ковалевською). Вона

.....
¹ Науково-фантастична повість — твір про вигадані майбутні події, явища, винаходи тощо.

² Продуктивний — який дає бажаний результат.

теж досліджує природу в рамках шкільного завдання. Хлопці запрошують її поласувати космохарчем, а потім вирішують покатати подругу на часольоті свого тата. Вони помиляються з програмуванням¹ і опиняються в далекому минулому, шістдесят вісім мільйонів років тому, в епосі² пізніх динозаврів.

Зіткнувшись із динозаврами й переживши низку карколёмних³ і дуже небезпечних пригод, вони врешті повертаються додому. Проте Едісон захоплює з собою динозавряче яйце, з якого вилуплюється маленьке дитинча трицератопса⁴. Так у родині поселяється несподівана «домашня тваринка» Трицик, яка потребує постійного догляду.

Кілька повідомлень для історії

«16.09.2045. 19:37. Фійко, вітаємо! Не уявляєш, який жах ми з Едиком щойно пережили. Повернулися з Дому морозива, зирк під ліжко — а Трицика там немає. Якимось чином він видряпався з коробки і зник. Ми одразу ж кинулися на пошуки, аж тут на порозі з'явилася мама. Вислухали найдовшу за життя лекцію про безлад у кімнаті, щосекунди потерпаючи, аби наш новий приятель раптово не постав із якогось закутка перед ясними маминими очима. На щастя, обійшлося. Але прибирати все ж довелося — інакше б ми Трицика не знайшли. А виявив його Едик — зелений збитошник⁵ мирно сопів серед нашого старого лахміття унизу

.....
¹ Програмування — створення команд для роботи електронних пристроїв (комп'ютер, телефон та інша побутова техніка).

² Епо́ха — період існування, наявності чого-небудь; період у чиемусь житті.

³ Карколёмний — складний, важкий, небезпечний.

⁴ Трицератопс — різновид травоїдних рогатих динозаврів.

⁵ Збитошник — пустун, бешкетник.

шафи. Добре, хоч під ним було сухенько, бо довелося би старий комбінезон утилізувати¹!

До речі, морозиво сьогодні нам не дуже сподобалося. Знову попросили маму принести їжі для астронавтів². Пообіцяла!»

«**17.09.2045. 09:42.** Вітаю, друзі! Пишу, Вітику, тобі, але для обох.

Ви вже, бачу, виснете на «вусиках». Я теж. А наді мною висне бабуся, вже втретє пропонуючи какао з молоком. Ніби не знає, що я не люблю молока. Учора я вам не відповіла, бо мало не до півночі розмовляли з бабусяю про нові Ідеї.

Коли читала твого листа, хвилювалася. Ви, будь ласка, уважно стежите за Трициком. Умови, в яких він опинився, для нього не зовсім природні. Хоча, як я розумію, процес адаптації³ відбувається нормально.

.....
1 Утилізувати — переробляти сміття, непотріб.

2 Астронавт, космонавт — людина, яка літає в космосі.

3 Адаптація — зміни, пристосування до чогось.

Сьогодні вранці опрацювала величезну гору матеріалів про трицератопсів. Це були просто неймовірні тварини! Красиві й сильні. Хочу знати про нашого Трицика все.

Повідомляйте мені, що він робить, як поводить ся.

А ще я постійно згадую нашу мандрівку. От хоча б ще раз там побувати!»

«**18.09.2045. 15:10.** Гарного дня, Фійко! Вибач, що мало пишу. У нас чергова нестандартна ситуація. Учора ввечері Трицик перекусив дзьобом одну зі стінок своєї коробки і знову поліз у стару шафу. Двері погано приставали, і він їх легко відчинив. Цього разу опинився там, де було взуття. І що ти думаєш?

Поки ми його відшукали, геть згриз Едісонів лівий антигравітаційний¹ кросівок! Добре, що йому хоч стара модель засмакувала!

Тож ми з Едиком, замість того щоб висіти на навчальному каналі, сьогодні до обіду ремонтували двері шафи і навіть припасували² до них антикварний³ магнітний замочок зі своєї колекції. Лише зараз починаємо зависати на «вусиках», бо старше покоління вже контактники⁴ нам обірвало, чому нас досі там немає?

Персонально: цієї ночі мені снилося, що ми з тобою їхали на спині велетенського динозавра — якої моделі він був, я не розгледів. Едик біг позаду і щось кричав, але ми на нього не зважали і їхали собі далі...»

.....
1 Антигравітаційний — такий, що долає силу земного тяжіння.

2 Припасувати — прикріпити, пристосувати, доєднати.

3 Антикварний — старовинний і цінний.

4 Контактник — вигаданий письменником пристрій, призначений для отримання інформації та зв'язку між людьми.

«18.09.2045. 20:21. Доброго вечора, Вітику й Едику! Нелегко мені живеться в бабусі, яка ніби й хворіє, але мало не цілий день товчеться на кухні, щось готує, а потім настирливо припрошує все це їсти. Мабуть, коли я повернуся, ви Фійки не впізнаєте — стану круглою, наче м'яч!

Про Трицика. Думаю, він погриз коробку й Едиків кросівок тому, що і там, і там при виготовленні використано целюлозу¹. Він просто чує запах дерева. Динозаври мають тонкий нюх, у трицератопсів він кращий за зір.

У природних умовах трицератопси харчуються не лише листям, а ще й молодими пагонами, кущами, корою. І ростуть, до речі, дуже швидко.

Сон твій, Вітику, мені сподобався. Особливо невідома модель динозавра (малюночок-усміхайка). І Едика можна було з собою запросити, хоча б на хвіст...»

«19.09.2045. 12:40. Фійко, SOS²! Цієї ночі закінчився твій гербарій. Трицик ляскав дзьобом на весь дім. Мусили зранку вмикати гучно музику. Прийшов тато, насварив за повною програмою. Ми зумисне говорили багато й голосно, водночас тупцяючи ногами, щоб заглушити Трицикове ляскання.

Щойно батьки пішли, Едик дістав із кліматічного³ блока сухофрукти. Але Трицик згриз лише кілька шматочків сухого яблука і далі обурювався. Тоді я приніс із подвір'я букет бузкового листя і жмутик трояндового — з улюбленої маминої клумби. Випадково зірвав і кілька пелюсток. Їх Трицик запилював миттєво. Тепер носимо йому троянди, він їх заковтує,

.....
1 Целюлоза — оброблена деревина й стебла рослин для виготовлення паперу, тканини тощо.

2 SOS — міжнародний сигнал лиха.

3 Кліматічний — пов'язаний з дотриманням певної температури, вологості тощо.

але ж це не вихід із ситуації. Троянд мама виростила не так уже й багато, тому легко може помітити раптове зменшення їх кількості. І тоді нам добряче дістанеться. Що робити?»

«19.09.2045. 13:10. Друзі, не знаю, сміятися чи плакати. У нашого Трицика з питанням естетики¹ все гаразд. Це я щодо троянд. Але це насправді не вихід, тому зараз щось придумаємо.

До речі, хочу нагадати, що коли Трицик виросте і стане справжнім паном Трицератопсом, то буде понад вісім метрів завдовжки і важитиме десять тонн. Він житиме у вас у «гаражі»? Але ж там недостатньо сонячного світла. І ще — дорослий трицератопс має споживати за день близько ста сімдесяти кілограмів їжі! То що ви там писали про свою гігантську трояндову плантацію²?

Напрошується єдина дея — пам'ятаєте той ліс, де ми познайомилися? Так от, там у гущавині росте дуже багато папороті. Спробуйте принести. І гілочок з кущів наламайте трохи. Якщо їстиме, все гаразд. Якщо ні, пишіть, думатимемо ще».

«19.09.2045. 17:35. Принесли з Едиком два повнезні наплічники папороті й різного гілля. Трицик напихається ним так, ніби не їв не три години, а цілі три дні. Дуже вдячні тобі, Фійко, за пораду. Йдемо налаштовувати наш колекційний³ портатівний⁴ утилізатор⁵...»

.....
1 Естетика — наука про красу, мистецтво.

2 Плантація — велика земельна ділянка.

3 Колекційний — рідкісний, особливий.

4 Портатівний — невеличкий, дорожній.

5 Утилізатор — вигаданий письменником прилад для переробки чи знищення.

Уривок із книжки: Сергій Пантюк. Вінчі й Едісон. — Київ : Фонтан казок, 2015.

Ілюстрація Надії Каламеєць.

Григорій Фалькович

*Вірші цього поета викликають усмішки,
смішкі, сміх та регіт. Він — людина
з яскравим почуттям гумору.*

Тож і наша розмова вийшла жартівлива.

— Чи варто забороняти якісь книжки?

*— Варто забороняти найкращі книжки,
щоб діти захотіли порушити заборону,
добралися до них і прочитали.*

*— Як відрізнити гарну книжку від поганої ще
до того, як її прочитаєш?*

*— Пильненько придивитися до тих знайомих,
кому книжка подобається, а кому — ні.*

*Якщо певну книжку уподобала гарна людина —
то варто спробувати почитати...*

Колоскова колискова

Поле. Зорі. Ніч казкова.
Долинає тихий спів.
То лунає колискова:
Не людська, а колоскова —
Найніжніша колискова —
Для маленьких колосків.
Сплять озерця і ліски,
Рибки сплять, пташки і миші.
Не баріться, колоски,
Засинайте й ви скоріше.

Корова спекла коровай

Корова спекла коровай,
Непóспіхом сіла в трамвай,
І, доки поїздка тривала,
Нікого вона не минала:
Ні мишку, ні качку, ні квочку —
Давала усім по шматочку,
Бо змалку, у місті Лубні,
Дружили ще в школі вони,
І разом, хоч дуже давно,
Ходили на пляж і в кіно.
Якщо хто бажає зрадіти
І давнього друга зустріти —
Є шанс скористатись трамваєм:
Приходь зі своїм короваєм.

Примостився міст до міста

Де хлюпоче хвиля чиста —
Примостився міст до міста,
І, як вечір настає,
Він шепоче про своє:
Про машини багатотонні¹ —
Як гули вони гуртом,
Як до нього теплі коні
Доторкались копитом,
Як, бува, траплялось лихо,
Як у воду впав літак,
Як пташки сідали тихо —
Відпочити їй просто так...
Прислухаються прозорі:
В річці — хвилі, в небі — зорі,
Прислухається й земля:
Міст із містом розмовля.

.....
¹ Багатотонний – багатотонний, дуже важкий.

Загадка про того, хто ходить пішки

Хто це йде, куди захоче,
Не рипить і не тупоче?
Хто це ходить не голодним —
Тільки теплим чи холодним?
Це ж на кого ждуть кущі,
Квіти, ягоди, хвоці¹,
Навіть миші та хрущі?

.....
¹ Хвощ – рослина з довгим
гіллястим стеблом.

По полях і по хатах,
По містечках і містах,
Серед нив, лісів і площ
Тільки пішки ходить дощ.
Отже, я — інакший трішки,
Бо ходжу не тільки пішки:
Вмію бігати, стрибати,
Навіть плавати й пірнати.

Все, що звечора наснилося

Все, що звечора наснилося,
Як воно в мені вмістилося?
Олімпійський стадіон,
І верблюд, і білий слон,
Корабель космічний,
Пломбір полуничний,
На ставку тонкий льодок,
Навіть школа й дитсадок?
Як воно в мені вмістилося,
Все, що аж до ранку снилося?
Може, я з недавніх пір —
Чарівник або факір¹?

.....
¹ Факір – фокусник, чарівник.

Вірші з книжки: Григорій Фалькович. Корова спекла коровай. —
Львів : Видавництво Старого Лева, 2015.
Ілюстрації Євгенії Гайдамаки.

Марина Павленко

Книжки повинні «працювати», а не стояти на полиці. Повинні вражати й давати «друге дихання». У доборі власної домашньої бібліотеки керуюся мудрою заувагою письменниці Люсі-Мод Монтгомері: як у своє життя ти маєш впускати тільки «споріднені душі», так і у свою хату треба «впускати» лише «споріднені книжки»...

Ті, які будеш перечитувати, вкотре насолоджуючись і надихаючись.

Півтора бажання

Тітку Секлету знали по всій окрузі. І рум'яна, і гостроязика, і до всякого діла беручка!.. Навіть у неділеньку рано, поки інша господиня ще очі зо сну протирає, Секлета вже й худібку попóрає¹, і сніданочок злагодить, і до церкви збігає!.. Та, прихопивши з собою всілякого домашнього крáму², на ярмарок торгувати подасться...

Чистенькою лляничкою зав'яжеться чепурненько та покупців солоденько закликає, так що до обіду спродається! Чом би й ні: крам у неї завжди путящий. Овочі як перемиті, птиця вгодована, чиста.

Інша б ухопила виручку — і ну тринькати! На ще одну хустку, на медяники дітям чи на іншу дурницю. Секлета — ні, не з таких! Ні з'їсти, ні спити, ні сходити зайвого ніколи собі не дозволить. Копійку до копійки складає та примножує, складає та примножує. Де складає? А хто вам признається?..

Того дня легко торгувалося. Ще останні груші допродати — і додому. Аж звідки не візьмися — жебрачка суне.

— Не пошкодуй, молодице, копійчину голодній жінці!..

Не пошкодуй. Казати легко. А щоб ту копійчину заробити, скільки треба наробитися-наморитися! Дотягти до базару! Напектися на сонці, поки продасться! І — віддай? Ніколи Секлета старців не годувала. То й зараз обійдеться!

— Ой бабусенько, так сьогодні погано торгувалося, нічим і поділитись!.. Кого іншого попросить!

Та вредна бабище прилипла, як шéвська смола́³:

.....
¹ Пóрати – доглядати, давати лад.

² Крам – товар.

³ Шéвська смола́ – у давні часи використовувалася як клей.

— Хоч грушечками пригости нещасну! Зо три грушечки мені — оті, найменшенькі...

Бачить Секлета, що не відчепиться.

— Аж три?.. Чим же я торгуватиму? Ат, де моє не пропадало: беріть оцю крайню та цієї половинку!

Дала жебрачці одну зовсім перестиглу (і так ніхто не купить). А з іншої, надгнилої, негодяще ножом одрізала, а годяще старій віддала.

І треба ж такому статися, що була це ніяка не бабуся, а, як усі, мабуть, здогадалися, переодягнута чарівниця! Подякувала чемно за груші, тоді й каже:

— Завжди я виконую людям три бажання. Але тобі — за півтори грушки півтора бажання!

Промовила це чарівниця — і, як воно в таких випадках ведеться, мов крізь землю провалилася.

Довго Секлета не могла вийти з дива. Коли опам'яталася, стала міркувати: яке б то бажання загадати? Грошей? Зайву кошівку з товаром? Зо два пуди медяників, щоб хоч раз наїстися задурно?

Не те. Все не те!

Цілий тиждень ощадлива жінка ламала собі голову, так нічого й не придумавши.

У неділю знову швиденько спродалася, лишалося курку збути. Курка була не дуже вгодована, але ж і просила Секлета недорогого.

Якийсь чоловік уперся, що візьме, тільки хай вона спустить копійку.

— Ні-ні, дядечку! Бо й копійка на дорозі не валяється! Хто копійки не шанує, той гривні не вартий.

А покупець не вступається! І не купує, і не відходить.

— Уволили б ви, жіночко, моє бажання!

— А ви, чоловіченьку, ввольте моє бажання й накиньте копієчку!

Тільки вона таке вигукнула, як упертому дядькові наче сім баб пошептало¹: копійку доплатив і забрав курку.

Тітка рада! А тоді як ухопиться з досади за голову:

— Це ж одне моє бажання збулося вже!..

Нічого, ще півбажання в запасі. Подумає сім раз, щоб не вскочити в халепу.

Тільки що б то попросити?

Якоїсь неділі напакувала Секлета на базар аж два добрячі кошелі. Тягне їх, ступить зо три кроки й відпочиває. Ще й сонце пряхить!.. Візника найняти? Наче недорого, але... пішки дешевше!

Аж тут обганяє Секлету карета панська, четвірнею запряжена. Золотом виблискує. У ній пані сидить. Добре їй: і їдеться швидко, і торби плечі не муляють.

Карета обгорнула курявою тітку й зникла за поворотом.

Придумала Секлета:

— От якби мене щоразу підвозили, як оту пані!

Та й метикує нишком: але ж тільки половина бажання... Ну хай півдороги. Нехай карета не в золоті. Нехай пара замість четверні. Хіба того мало?

Не минуло й хвилини, коли чує: спиняється коло неї карета! Озирнулась — очам не повірила: і розцяцькована, як у пані, і коней четвірка, і візник у ліврєї²!..

Як же втішилась! Похапала речі, підбігла сідати, аж глип: а карети лиш половина! Мовби хто взяв та згори донизу навпіл

.....
¹ Наче сім баб пошептало – приказка, яка означає, що хтось несподівано став іншим, змінив свою думку.

² Ліврєя – старовинний різновид службового одягу.

її перерізав! А коні... Тільки голови, запряжені дорогими вуздечками, гриви, і передні ноги копитами крешуть! А у візника... Перед є, а задню частину — лізень злизав¹!

.....

¹ Лізень – язик великої рогатої худоби. «Як лизнем злизало» означає «зникло, пропало».

— Прошу, графине! — каже.

Нажахана Секлета озирнулася: може, і в неї спина щезла?

Аж заточилася сердега: рясна її спідниця ззаду пере-
ходила в довгу пишну шовкову сукню! Вишивану сорочку
на спині стягнув тіснющий корсет! Очіпок¹ за вухами пере-
творився на ошатний капелюшок із пишним бантом аж
до землі. До зроду-віку босих підшов чіплялися ззаду на
ремінцях високі підбори з підківками...

Ще добре, хоч кошелі не розполовинились!

Постояла стовпом Секлета, подивувалася, але ж пора на
базар, поки люд не розбігся! То чому б уже не під'їхати?

Влізла до півкарети, сіла на половину сидіння, як сорока
на кілок, — поїхали. Пишне плаття в пилюці волочиться,
шлейф на вітрі лопотить...

Відтоді Секлета щонеділі підходила з кошиками до воріт,
з'являвся «екіпаж²» і віз її торгувати. У чудернацької чи то
пані, чи то селянки покупців — пів'ярмарку, але й роззяв та
насмішників — аж кишіло!..

Ополудні тітка поверталася додому. «Візник» допомагав
своїй «графині» знести порожні кошики, прощався і зникав.

Так само щонеділі навіть найледачіші жінки вставляли
раненько й збігалися подивитись на той незвичний виїзд.
Чоловіки теж покидали свою роботу й поспішали до воріт.
А дітлахи бігли навздогін, вигукуючи: «Півтора бажання!
Півтора бажання!»

Звідки й дізналися, ви скажіть?..

.....
1 Очіпок – старовинний український головний убір заміжньої жінки.

2 Екіпаж – старовинний легкий візок, який везли коні.

Марина та Сергій Дяченки

Замовник багатьох наших дитячих книжок — це наша донька Стаска. Вона — неприхований рекетир. Із дворічного віку їй потрібно було щовечора розповідати нову казку. І не можна було повторюватися. Так народилося багато нових текстів. Але ще більше історій за роки ми просто забули. Інші джерела натхнення — це прочитані книжки, побачені фільми, події з життя. Важливо також звертатися до спогадів дитинства, до світової культури.

Про Стаску та чудовиськ (бувальщина)

Одного разу ліфт поламався, і Стасці довелося йти пішки до своєї бабусі на восьмий поверх.

Було це увечері, і лампочки на сходах не світилися. А в темряві, подумала Стаска, запросто можуть водитися страховиська.

Але Стаска була дівчинкою хороброю, а тому страховиськ вона хоч і боялася, проте вирішила їх про всяк випадок трохи полякати.

От іде вона сходами й жахливо завиває:

— У-у-у-у!!! У-у-у-у!!!

Страховиська, звичайно, почули те «У-у-у-у!!!» і смертельно перелякалися. Будь-хто злякається, коли йому в темряві ось так завити.

І страховиська вирішили мерщій утікати від того завивання.

І повтікали.

Із книжки: Марина та Сергій Дяченки. Повітряні рибки. — Київ : А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2000.

Ілюстрація Арсена Джанікяна.

Сашко Дерманський

Дитяча книжка, на мою думку, повинна бути цікавою. Якщо дитині читати цікаво, то книжка вже непогана. Але це мінімум. Якщо додається ще й ненав'язливий виховний момент, то книжка добра. Якщо вона ще й спонукає задуматися — книжка гарна. А якщо ще й торкається струн дитячої душі, то просто чудова. І, зрештою, якщо книжка ще й весела, то це найкраща книжка!

Кого беруть у космонавти

Скажу вам, космонавтом
Не кожен зможе бути:
Їм Землю ледве видно
І геть-геть-геть не чути.

У космосі чужому,
У космосі німому
Буває трохи сумно
І хочеться додому,

І хочеться на землю
Ступити й навіть сісти,
І хочеться до мами,
І смачно попоїсти.

Бо там немає каші
І смажених опеньків,
З харчів там тільки паста
У тюбиках маленьких.

Там іграшок немає
І музика не грає,
Хоча ніхто не сварить,
Але й не пригортає.

Ну як не занудьгуєш?
Ну як тут не заплачеш?
Тим більше, що не чує
Ніхто тебе й не бачить.

Тому-то в космонавти,
Для боротьби з нудьгою,
Беруть лише веселих —
Таких, як ми з тобою!

Латочка на лапці

Мій татко песика приніс
Учора. Прямо в шапці.
У нього трошки мокрий ніс
І латочка на лапці.
Він підкріпився молочком,
Погриз бабусі капці...
Такий кумедний — хвіст гачком
І латочка на лапці.
За півсекунди облизав
Носи — мені і бабці —
Нам свій характер показав...
І латочку на лапці.

Про двох бездомних джинів та один нічийний глек

Дракон Омелько понад усе на світі любив розповідати казки. Але усі, крім його дружини дракониці Килини, перелякано втікали від нього. Проте згодом в Омелька все ж з'явилися слухачі: жаби Кумка та Гамка, зайчик Сашко, лосі Ось, Осьось та Лосось. Друзі любили не тільки слухати, а й обговорювати казки дракона.

Джини — істоти загадкові й навіть дивакуваті. Бо хіба буде нормальне створіння, хай навіть казкове, жити в старій лампі чи у тісному глеку? Та ніколи у світі! А джини ще й як живуть — і то тисячами років.

Ці могутні чарівники могли б легко начаклувати собі просторі палаци чи хоча б трикімнатні квартири з балконами. Аж ні, протискаються у глиняні глеки через вузькі горловини...

Та ще й не всяка посудина їм підходить, обов'язково має бути дуже старовинна. Хоча б тисячолітня. Хіба не диваки? А де ж на кожного джина понабирати тієї старовини? Ось тому знайти підходяще житло для джина — неабияка морока. От послушайте...

Жили собі два джини — добрий та злий. Злому було сім тисяч сімсот сімдесят сім років, а доброму — лише дві тисячі двісті двадцять два. Обидва джини не мали постійного житла й мусили ночувати де прийдеться: то у порожній пляшці з-під молока, а то й узагалі просто неба, вчепившись за вуличний ліхтар догори дригом, як кажани. Та одного дня джинам пощастило: вони натрапили на прекрасний, на диво просторий, старий-престарий глек із двома ручками з боків.

— От добре! — зрадів злий джин. — Тепер у мене буде затишна оселя.

— А чому це в тебе, а не в мене? — обурився молодший джин. — Я, до речі, перший його побачив.

— Зате я старший за тебе аж на п'ять тисяч п'ятсот п'ятдесят п'ять років. І мені в такому похилому віці мўлько¹ спати в різних бляшанках. Ти собі ще знайдеш іншого глека.

— Йому мўлько, а мені, бачте, м'яко! — не здавався добрий джин. — Давай по-чесному визначимо, хто буде тут жити.

— Визначимо, визначимо... — передражнив його злий. — Я могутніший, от я й буду жити!

— А ти доведи, що справді такий могутній.

— Пхе! — скривився старий джин. — Загадуй, що завгодно, я все зможу.

— А ти можеш вичаклувати такого великого слона, якого сам підняти не зможеш?

— Раз плюнути! — злий джин висмикнув з бороди волосину, прошепотів закляття — і з'явився гігантський слон.

.....
¹ Мўлько – тривожно, неспокійно.

— А тепер підніми його, будь ласка, — всміхнувся добрий джин.

— Не можу, бо ж... але ж...

— Бач, а казав, що все можеш...

Молодший джин підійшов до слона.

— А я от зроблю це однією рукою. — І він підняв слона над головою.

— Так нечесно! Ти ж сам загадав, щоб слон був такий, щоб я його не підняв!.. — репетував злий джин.

Та добрий джин його не чув, бо він уже сидів у просторому глеку і викладав речі зі своєї валізи.

— Е, чоловіче, — обурилася Килина. — Але ж добрий джин просто схитрував...

— Нічого не вдієш, Килинонько, — відповів Омелько, — це називається боротьба за виживання. Виграє той, хто розумніший, хитріший або сильніший.

— Або рогатіший, — докинув лось Ось, гордо позираючи на свої розмашисті роги.

— Або гарніший, — квакнула жабка Гамка. Вона чомусь вважала себе напрочуд гарною. — Такий, як я, — сором'язливо уточнила Гамка й зашарілася, тобто ще більше позеленіла, бо жаби саме так і соромляться. Червоніти вони не вміють.

— Або хто швидше бігає чи гарно вміє ховатися, — подав голос зайчик Сашко.

— І взагалі, — сказав Омелько, — завжди мусить перемагати добро. А зло мусить зазнати поразки.

— Поразка — це так неприємно, — мовив Сашко.

Із книжки: Сашко Дерманський. Казки дракона Омелька. — Київ : А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2012.

Ілюстрація Вікторії Пальчун.

Лариса Ніцой

У дитинстві я була дуже сором'язливою. Думаєте, це гарна риса? Аж ніяк. Наприклад, на уроці вчителька думала, що я мовчу, бо не знаю відповіді. А я знала, але соромилася казати перед класом. Яюсь я вирішила, що треба боротися з цією рисою. Я змушувала себе не соромитися — нічого не виходило. І тоді я спробувала замаскуватися. Прикинулася, ніби я така, як усі, і нічого не боюся й не соромлюся. Це мені вдалося! Я й досі маскуюся. Сьогодні ніхто й не здогадується, що в мені, такій дорослій, сміливій і рішучій, досі ховається маленька сором'язлива дівчинка.

Страшне страховисько

(уривок)

Одного погожого літнього дня Ярик з друзями і батьками поїхав на природу, до лісового озера. Воно було гарнюще, але страшенно засмічене. Діти швиденько поприбирали і стали розважатися. Зненацька неподалік вони почули жахливий рик і стогін. Друзі пішли туди і побачили страшне страховисько — величезне, обвішене пляшками і обгортками. Виявилося, що це Лісовуня. «Який ліс — такий і я», — пояснює він дітям свій жахливий вигляд... Страховисько побігло назад у хащі, діти повернулися до батьків, але не розповіли про Лісовуню — хто ж їм повірить? Зненацька один з відпочивальників викинув в озеро порожні пляшки. З лісу почувся моторошний стогін...

* * *

Навколишніми селами і містечками ширилася чутка: у лісі завелось дивне чудовисько — страшне страховисько! Про це розповіли в теленовинах і написали в газетах: «Сенсація! Сенсація! Небачене чудовисько нападає та їсть людей!» Ніхто, правда, не міг сказати, кого воно з'їло, але всі були впевнені: раз у газетах написано, що їсть, — значить, їсть!

— І нікого воно не їсть! — сердився Женьчик.

Друзі сиділи на своїй вулиці. Було в них таке місце, де вони завжди збиралися.

— Ну як же нам бути? — міркували.

— Слушайте! — сказав Ярик. — Я тут подумав... Якщо ліс знову стане чистим і гарним, то й страховисько теж стане гарним і не страшним?!

— А як ліс може стати гарним? — запитав Валерчик.

— А якщо піти й поприбирати?! — запропонувала Марійка й подивилася на хлопців, чи не будуть з неї кепкувати.

— Треба набрати мішків, піти до лісу і все сміття там визбирати! — вигукнув Ярик.

— І ліс буде чистим і красивим! — підхопили Ромчик і Артемко.

— І Лісовуня перестане плакати! — зраділа Марійка.

— Ура-а-а!

— Ми самі не впораємося! — засумнівався Женьчик. — Якщо все лісове сміття скласти разом, ви уявляєте, яка це буде величезна купа? І куди ви її подінете? У мішечки? І скільки таких мішечків вийде? Що з ними потім робити?

Усі похнюпилися.

— То що, сидіти склавши руки? — мовив Ярик. — Я так не можу! Я хочу допомогти Лісовуні! Мені його шкода!

— І нам! — підхопили друзі. — Треба щось придумати!

Думали, думали... Та нічого не придумувалося.

— Може, мамам і татам про Лісовуню розкажемо? — запитав Артемко.

— Мої не повірять, — відповів Валерчик.

— Мої теж, — зітхнув Женьчик.

— Ходімо до моєї мами, — озвався Ярик. — Вона казки любить, ану ж щось вийде!

Прийшли, розповіли. Сидить Ярикова мама, на дітей дивиться. Замислилася, а тоді й мовить:

— Про Лісовуню не знаю, що вам і сказати, а от ліс прибрати допоможемо!

І пішла до інших татів і мамів — просити про допомогу. Ті відразу ж погодилися, кудись стали телефонувати, вантажні машини замовляти, щоб сміття вивезти...

У цей час у телепрограмі розповіли, що в одному лісі коїться лихо. Невідома сила напала на вантажівку, яка привезла биту цеглу. Небачене страховисько мало не розтрощило ту вантажівку. Водій ледве встиг наживати п'ятами.

Тепер він стояв перед камерами телеоператорів¹, показував на подертій одяг і розповідав, як його мордувало, кусало і рвало на шматки страховисько.

Люди побачили новини — і почалася п'аніка². Про ситуацію доповіли президентові. Той наказав: «Негайно вжити заходи!» Наказ стали виконувати. Підтягли до лісу війська, оточили його танками. Танки наставили свої гарматні дула. Солдати наготували автомати й кулемети. Президентові доповіли: «І ліс, і страховисько знищити готові!»

— Як знищити?! — розгнівався президент. — Я не казав «знищити»! Я наказував «вжити заходи»!

І вирушив сам на місце події. Під'їхав, аж дивиться — по лісу діти ходять, і їхні тати й мами з ними. А навколо лісу армія стоїть, зброю налаштувала.

— Відставити зброю! — вигукнув президент і рушив до дітей.

— Ви чого тут? — питає. — Тікайте швидше додому! Страховисько!

— І ніяке це не страховисько! — Ярик з Марійкою відповідають. — Це Лісовуня!

— Ми його знаємо! — підхопили Женьчик і Валерчик, Ромчик і Артемко. — Лісовуня хороший! Ми йому хочемо допомогти! Дозвольте нам до лісу піти!

.....

¹ Телеоператор — фахівець, який робить зйомку для телебачення.

² П'аніка — розгубленість, тривога, страх від очікування небезпеки.

— Ні! Не дозволю! — відмовив президент. — Дітьми ризикувати не будемо!

І почали діти його просити. А президент їх слухав, погляд його пом'якшав, а тоді каже:

— Ну гаразд, тільки я з вами піду!

Сполошилися тут президентські охоронці:

— Ми не можемо президента самого відпустити! У нас робота така — його охороняти! Ми також ідемо!

Тут і військові вишикувалися:

— У нас така сама робота — усіх від лиха обороняти! Ми теж ідемо! — і зброю свою знову вперед виставили.

— Не треба зброї! — попросили діти й роздали дорослим мішки для сміття.

Відступати нікуди — всі обережно рушили за дітьми у ліс. Ідуть крадькома, озираються, бояться, що зараз страховисько на них вискочить. Прочесали весь ліс, визбирали все сміття — ніякого чудовиська не зустріли. Вийшли з лісу, аж тут і сміттевози під'їхали, ті, що тати з мамами замовили. Забрали все сміття з лісу та на спеціальний сміттепереробний завод повезли.

Став президент з дітьми прощатися. Аж тут тріснули гілочки — і вийшло на узлісся...

Очам своїм ніхто не повірив! На узлісся вийшло зелене пухнасте ведмежа! Кожушок з моху, ніжними ялинковими голочками прикрашений. Замість вушок — дубові листочки кумедно стирчать. Очі весело світяться, а за носа — шишка! Гарнесеньке-е-е-е!

— Що це таке?! — питають тати і мами.

А діти радісно то між собою переглядаються, то на ведмедика зиркають.

— Ти, мабуть, Лісовуня! — здогадалися.

А Лісовуня лагідно всміхається і всім простягає кошика з грибами та ягодами.

— Це що?! Те страховисько, через яке стільки галасу? — здивувався президент.

— Ага! — засміялися діти. І розповіли, як насправді усе було.

Президент повернувся до свого кабінету й видав указ: «У всіх лісах, на річках і озерах смітити заборонено! А хто не послухає — того суворо карати!»

З того часу всі ліси, річки і озера стали чистими. У них живуть щасливі лісовуні. Вони такі ж, як ліс, тому їх мало хто помічає. Лісовуні вдячні людям за чисту природу. Якщо вам у лісі багато грибів чи ягід трапиться, не сумнівайтесь: це для вас лісовуні постаралися. Так Ярик і Марійка, Ромчик і Артемко, Женьчик і Валерчик кажуть. Вони це точно знають, бо зі своїм Лісовунею і досі дружать!

Із книжки: Лариса Ніцой. Страшне страховисько. — Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2013.
Ілюстрації Еліни Елліс.

Леся Воронина

Ще коли я не вмiла читати, тато, мама чи старша сестра читали менi якусь дуже цiкаву книжку вголос. Найбiльше я любила слухати iсторii про Виннi-Пуха, «Золотий ключик», «Снiгову королеву» чи «Українськi народнi казки». Засинаючи, уявляла себе на мiсцi улюблених героїв. А потiм у мене в голови почали складатися власнi iсторii, якi я розповiдала друзям спочатку в садку пiд час тихої години, згодом у школi на перервах. Пам'ятаю, як мої однокласники реготали, навиць часом падали на парти, дригали ногами зi смiху i просили, щоб я розповiдала ще й ще.

Слон Гудзик і вогняна квітка

(скорочено)

У дівчинки Ясі був таємний друг — слон на ім'я Гудзик, про якого вона нікому ніколи не розповідала. Цього крихітного слоника вона знайшла під кущем бузку. І він був живий-живісінький, не іграшковий! А найголовніше — веселий та винахідливий Гудзик умів вигадувати найцікавіші у світі пригоди.

Уранці Яся прокинулася від того, що хтось лоскотав її за п'ятку. Спершу дівчинка дригала ногою, намагаючись відігнати цього надокучливого «когось», та врешті розплющила очі й побачила, що на її п'ятці вместилося кілька барвистих метеликів. Їхні крильця мінилися усіма кольорами веселки, й здавалося, ніби на нозі у неї розквітла ціла клумба.

— Гей, ви що тут робите?! — вражено запитала дівчинка. — Адже зараз зима і всі метелики мають спати аж до квітня!

— А чого ти спиш і ніяк не хочеш прокинутися? — почувся голос слоника Гудзика, який сидів на подушці коло Ясиного обличчя.

— Гудзичку, привіт! — радісно вигукнула Яся і погладила маленького слоника по голові. — Я вже думала, що ти не з'явишся!

— Таке вигадала! — відказав слоник. — Адже ти ще не виконала усі мої бажання! Хіба ти забула правила старовинної слонячої гри «Упіймай слона за хвіст»?!

— Ні! Я все пам'ятаю і готова мандрувати з тобою будь-куди!

— Бачиш отой засніжений каштан, що росте під вашим будинком? — запитав слоник, уместившись на підвіконні. — Так от, зараз я хочу... перенестися у літо! І ми туди полетимо... — Гудзик на мить замислився, а тоді хитро примружився і сказав: — На пухнастій хмарі з каштанового цвіту!

— Послухай, Гудзику, ти вибрав дуже невдалий час. Навіть своїми чарами ти не зможеш розтопити ці замети й не змусиш каштан зацвісти!

— Я? Не зможу?! — обурився слоник. — Зараз побачиш!

Гудзик простягнув до Ясі хобот і легенько торкнувся її руки.

Спершу дівчинці здалося, що навколо нічого не змінилося — над нею так само кружляли різнобарвні метелики.

Яся на мить замружилась, а коли розплющила очі, то зрозуміла — вони з Гудзиком сидять на найвищій гілці каштана і все дерево рясніє ніжними біло-рожевими свічечками цвіту.

Дівчинка придивилася пильніше і помітила, що всюди на вітах сидять крихітні пташки, завбільшки з каштанову квітку. І кожна пташка тримала у дзьобі пелюстку, вкриту дрібненькими значками.

— Це що — колібрі? — здивувалася Яся.

— Колібрі проти них — просто велетні. Це — каштанові листоноші, або, як їх іще називають, пелюстинки.

Щовесни вони перші розносять зачаровані листи, написані на пелюстках каштанового цвіту. Але побачити їх можна лише тоді, коли знаєш чарівну примовку.

Гудзик почав вигойдуватися на зеленому каштановому листку й примовляти:

*Візьми в дорогу
Блакитний камінчик,
Вітер весняний,
Сонця промінчик,
Білу пелюстку,
Макове зёрня —
Вёсну на літо
Пташка повёрне.*

— Нічого не розумію! До чого тут блакитний камінчик і як можна взяти в дорогу вітер та сонячний промінь?

— Тю! З тобою геть нецікаво гратися, — сумно промовив слоник, — ну невже ти не втямила, що чари не можна пояснювати, бо вони ніколи не здійсняться? У них просто треба вірити. Ану, глянь, що у тебе в руці!

Яся розтисла кулачок і побачила, що й справді у неї на долоні лежить голубий камінчик, схожий на пшеничну зернину. А ще вона відчула, як її золоті коси розвіяв теплий вітерець, а очі засліпило яскраве світло — ніби з її руки вистрибнув не один, а цілих три веселі сонячні зайці. І макове зернятко також лежало на долоні — все було точнісінько так, як у чарівній примовці слона Гудзика.

Слоник хитро зиркнув на зачудоване Ясине обличчя й тихо засміявся:

— Я ж казав, що чарувати ми можемо лише разом. Чуєш, про що співають пташки?

Спершу дівчинці здалося, що пташки просто собі щебечуть, радіючи сонцю та весні, але поступово вона почала розрізняти окремі слова:

— Мер-щі-щі-щій! Пиши листи! Поспішай! Бо ми не встигнемо!

— Чому я маю поспішати? — спитала Яся у Гудзика.

— А хіба ти не зрозуміла — ми сюди прибули, щоб написати і відправити весняні листи, — пояснив Гудзик.

— Ти ж умієш писати? Я сам бачив, як ти складала віршик для своєї мами і записувала його на листівці.

— Так, я трохи вмю писати, але тільки на розкреслених лініях і дуже-дуже повільно... А ще... я часом плутаю літери — забуваю, куди загинати хвостика в літері «Б», а літеру «Я» пишу в інший бік.

— Нічого собі! — захвилювався Гудзик. — Адже я був упевнений, що ти найосвіченіша з усіх моїх знайомих. Та не журись, тобі треба написати на пелюстках тільки чотири слова: «Весна повертає на літо». На кожній пелюсточці — по одній літері.

Сказавши це, Гудзик покрутив у повітрі хоботом, і до Ясі підлетіла ціла хмара маленьких пташок-листонош. У дзьобиках вони тримали квіти, помережані дивними рухливими знаками.

— Що мені з цим робити? Пелюстки каштанового цвіту тоненькі, наче павутинка, вони одразу ж порвуться, якщо я почну на них писати!

— А ти торкнися вказівним пальцем до пелюстки і з'єднай знаки у слова. Не бійся, це зовсім просто.

Яся обережно доторкнулася до тріпотливої, мов крило метелика, пелюстки, і знаки почали складатися у літери, ніби самі собою. До дівчинки підлітали все нові й нові пташки. Вони махали у повітрі крильцями, чекаючи, поки Яся напише весняного листа, а тоді веселими зграйками розліталися на всі боки так швидко, що дівчинці здавалося, наче пелюстинки просто тануть у сонячному промінні.

І якщо ви добре вмієте рахувати, то, звичайно, знатимете, зі скількох пташок складалася зграйка, — їх там було рівно стільки, скільки літер у чарівному весняному повідомленні.

Але найдивовижнішим було те, що пелюстинки летіли одна біля одної так, що можна було легко прочитати слова, які написала дівчинка:

ВЕСНА ПОВЕРТАЄ НА ЛІТО.

— Хутчіш дописуй! — взявся підганяти Ясю слоник. — Нам ще треба побувати на Кам'яній Галявині біля Співочого Струмка, у камінчикових родичів. Макове зерня може прорости лише там.

Дівчинка швидко написала ще кілька весняних листів і побачила, що нарешті біля неї не залишилося жодної пташки-листоноші.

— Ну от, ми готові! Вперед! — вигукнув Гудзик.

Їх підхопив веселий вітер, сповнений ніжних біло-рожевих пелюсток, і поніс над будинками, деревами й вулицями — у напрямку лісу, що виднів аж ген-ген на обрії.

— Тепер будь уважною, — промовив слоник, коли вони разом з Ясею почали повільно опускатися до дзюркотливого лісового струмочка, береги якого були вкриті фіалками.

Яся помахала в повітрі руками і приземлилася так, що не затоптала жодної квітки.

— Ну, і де ж твоя Кам'яна Галявина? Крім струмка й фіалок, я тут нічого не бачу, — сказала Яся, роззираючись на всі боки.

— Ану, діставай голубого камінчика і макове зернятко! — скомандував слоник. — Сподіваюся, ти їх не загубила?

На щастя, дівчинка завбачливо загорнула голубий камінець та макове зерня у носовичок і сховала їх до кишені. Але тепер вона так квапилася розгорнути хустинку, що та випала в неї з рук. І сталося неймовірне: щойно камінчик і макове зерня торкнулися землі, як серед фіалкових кущиків почали вигулькувати різнокольорові камінці — круглі, довгасті, схожі на дивних істот, що жили тут з давніх-давен.

А голубий камінець раптово почав рости, рости і перетворився на велетня. Ого! Тепер це вже був не маленький камінчик завбільшки з пшеничне зернятко, а Володар Кам'яної Галявини. Він сидів на троні, сплетеному з вербових гілок, і на голові у нього виблискувала золота корона.

Володар прошепотів чарівне слово, в його руці затріпотіла пелюстками вогняна Макова Квітка, і почалися дива.

Першим до вербового трону підкотився камінець, що був схожий на гриба-маслючка.

— Ти охоронятимеш усі гриби в лісі! — наказав Володар Кам'яної Галявини і торкнувся камінця Маковою Квіткою, що запалахкотіла, мов жарина.

Яся вражено спостерігала, як камінець замерехтів ясним теплим світлом і покотився углиб лісу, залишаючи за собою золотавий слід. А тим часом до Володаря наближалися все нові й нові мешканці Кам'яної Галявини. Камінь, схожий на чудернацьку тварину — з довгим хвостом, маленькою

голівкою, з рогом на лобі й двома парами крил, — мав охороняти лісових звірів, птахів і комах.

Маленькому ясно-зеленому камінцю Володар доручив берегти від усякого лиха квіти, трави, дерева й кущі.

Інший камінь — прозоро-блакитний — отримав від Макової Квітки чарівну силу, аби захищати всі озера, струмки, річки та джерела.

Яся позирала довкола й не впізнавала галявини — на ній не залишилося жодного, навіть найдрібнішого, камінця. Вони ожили й покотилися по всіх усюдах, аби виконувати наказ свого Володаря...

— А як ми потрапимо додому? — захвилювалася дівчинка.

— Дуже просто, — слоник усміхнувся, змахнув хоботом і навколо Ясі закружляла ціла хмара каштанових пелюсток.

Та що це? Замість пелюсток на її волосся, обличчя, руки раптом впали холодні сніжинки...

— Гудзику! — скрикнула Яся. — А де ж каштановий цвіт і пташки-пелюстинки?

Але дівчинці ніхто не відповів, бо все навколо неї змінилося. Яся озирнулася й зрозуміла, що стоїть посеред власної кімнати. На вулиці падає сніг, у вікно б'ються великі лапаті сніжинки, а старий каштан під її вікном вкритий товстою сніговою ковдрою.

І веселий слоник зник, а замість нього на підвіконні лежить блискучий сірий гудзик. Яся придивилася й помітила, що до гудзика прилипло кілька маленьких каштанових пелюсток, помережаних дрібними літерами.

Дівчинка піднесла одну пелюстку до очей і прочитала дрібні, ледь помітні, літери:

ЗУСТРІНЕМОСЬ У НАСТУПНІЙ ПРИГОДІ!

Уривок із книжки: **Леся Воронина. Слон на ім'я Гудзик.** — Львів : Видавництво Старого Лева, 2016.

Ілюстрації Катерини Штанко.

Дмитро Кузьменко (Кузько Кузякін)

У дитинстві я постійно намагався бути охайним.

Але це мені погано вдавалося. Річ у тім, що, коли я вчився у школі, писати можна було тільки чорнильною ручкою. І лише фіолетовим чорнилом.

У жодному разі синім чи чорним! А чорнильна ручка — це така штука, що постійно залишає ляпки. Тобто у мене — постійно. Наша староста Яна, наприклад, їх ніколи не залишала.

Тож мої зошити й руки завжди були фіолетовими.

Чорнильну ручку я люблю й досі. І фіолетове чорнило в мене є. Так шкода, що пишу ним я зовсім рідко. А тексти книжок набираю на комп'ютері.

Росли груші на вербі

1. Хто з хробаків найдовший навпаки?

[Відповідь:]

2. Росли груші на вербі, а верба на дубі. На чому росли жолуді?

[Відповідь: на груші]

3. Здогадайся, як скласти протилежні рівності.

Наприклад: $6 - 9 \neq 51$. Відповідь: $9 + 6 = 15$

$12 + 51 \neq 9$; $8 : 8 \neq 46$; $27 \times 8 \neq 6$

[Відповідь: $21 - 15 = 6$, $8 \times 8 = 64$, $72 : 8 = 9$]

4. Переформулюй правильно умову задачі і розв'яжи її.

Кузько Кузякін живе у вербовому лісі. Крізь ліс йде 37 комарів. Довжина стежки — 6 км. Кузько Кузякін що два кілометри кусає по 7 комарів. Скільки комарів вийде з лісу непокусаними?

[Відповідь: 16 комарів]

Це новорічний маскарад — ані руш!

1. Поліція перехопила зашифроване листування поросят. Чи багато вкрали злодії?

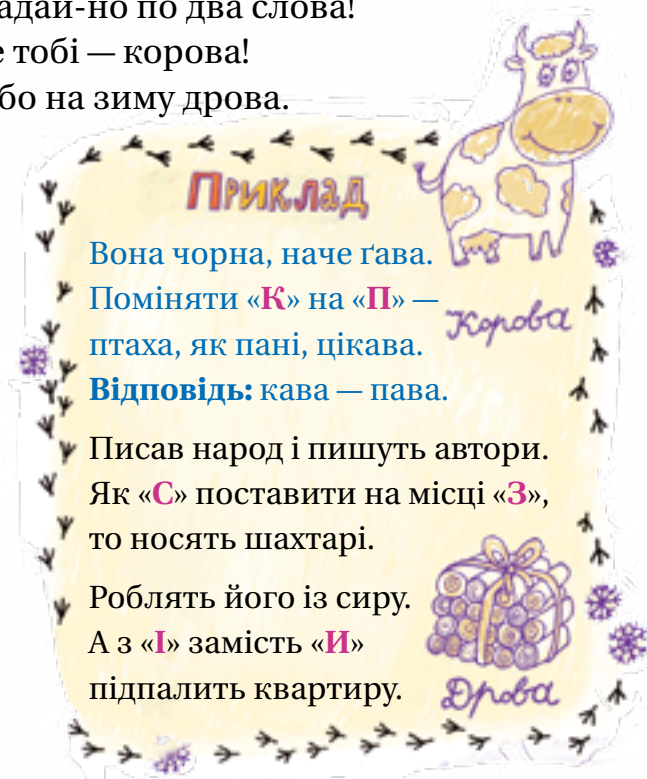

[Відповідь: 1. 8, 2, 4, 34, 17, 53. Поросятка вкрали 417 834 532 грн.]

2. Відгадай-но по два слова!

А за це тобі — корова!

Ну... або на зиму дрова.

[Відповідь: казка – каска, сирник – сірник]

3. Щойно до банку зайшли поросятка, на виклик приїхали 10 поліцейських і оточили банк у такий спосіб, що кожна стіну охороняла однакова кількість поліцейських. Як їм це вдалося?

[Відповідь: По триє поліцейських на стіну: два навпроти кожної з чотирьох стін і ще два навпроти протилежних кутів банку]

4. Коли поросятка потраплять до в'язниці, там у них буде одна розрада — грати у шахи. У день — не більше трьох партій на всіх. Скільки партій може зіграти кожне поросятко?

[Відповідь: по дві партії]

5. Що може означати цей дивний напис?

Легко красти, та відповідати тяжко там украсти, де хазяїн сам злодій злодія зараз пізнає коза, коли полуденок.

[Відповідь: це чотири різні прислів'я, в яких спільні перше і останнє слова. Легко красти, та відповідати тяжко. Тяжко там украсти, де хазяїн сам злодій. Злодій злодія зараз пізнає. Пізнає коза, коли полуденок]

Із книжки: Кузько Кузякін. Зубасті задачки. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2014. Ілюстрації Кузька Кузякіна.

Катерина Міхаліцина

Школі, в якій я навчалася, було на той час сто сорок років. «Ого, така стара, старша навіть за прабабцю!» — думала я і трохи пишалася. А ще любила високого ясена на шкільному подвір'ї і купи листя під ним вранці після перших приморозків. Як воно хрустіло під ногами чи в капюшонах однокласників, коли вони скидали куртки після листяних боїв! І книжки любила, особливо грубі, про тварин, рослини і їхню будову. Із чорно-білими малюнками і словами чи фразами таємничою латинською мовою, які нагадували справжні заклинання.

Хто росте у парку

(скорочено)

У великому місті був маленький парк із озерцём. У парку росло одинадцять великих дерев і один малий паросток. Він мав тонке стебельце і два листочки. Йому подобалося, коли надвечір падав теплий дощ, і не подобалася холодна роса уранці.

У парку гуляли великі й маленькі люди. Доріжками чалапали голуби й ворони. У траві повзали мурашки, сонечка й пурхали метелики. Вони були схожі одні на одних. Маленькі люди — на великих, голуби — на голубів, ворони — на ворон, мурашки — на мурашок, сонечка — на сонечок, а метелики... Ну, метелики були різні, але всі мали по чотири крільця, по два вусики і по шість лапок.

«Цікаво, а хто з мене виросте? На кого я схожий?» — подумав паросток і взявся розглядати дерева навколо.

— Може, я схожий на тебе? —
запитав у БЕРЕЗИ.

Але у берези кора біла, гладенька,
а на ній — темні й шерехаві¹ плями.

Навесні вона надіває сережки.
Ось такі.

І дає сік. Авжеж, сік!
Його збирають просто зі стовбура.
Сік прозорий і дуже корисний.

Листячко береза має дрібне,
а гілля — як тоненькі батіжкї.
Ось такі.

— Ні, — хитнулася береза, —
ти на мене не схожий.

.....
¹ Шерехавий – з нерівною, шорсткою поверхнею.

Порозмовлявши з березою, паросток звернувся до інших дерев — дуба, горобини, липи, клена, ясена, явора, каштана, тополі і верби. Але він ні на кого з них не був схожий. І ось нарешті...

— Ой, твої листочки такі ж, як у мене! — здивувався паросток. — Як тебе звуть?

— Я — ГІНКГО.

— Гін-к-го? Гін-кго?

— Авжеж, гінкго. Це слово означає «срібний абрикос», то можеш називати мене так.

— Краса-а-а... І я на тебе схожий?!

— Так. Ти схожий на мене, бо ти — мій паросток. Я чекало на тебе багато-багато років. Тепер я щасливе. Бо щастя — це знайти у цьому світі когось схожого на себе. Хоча б листочками, хоча б тріщинками на корі...

Із книжки: Катерина Міхаліцина. Хто росте у парку. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2016.
Ілюстрації Оксани Були.

Інші книжки авторів Літературне читання. 2 клас

Іван Андрусяк. «Усе солодший сад / Чупакабра та інші зайчики», «М'яке і пухнасте», «Магазин невидимих речей», «Звіряча абетка», «Як подружитися з Чакалкою», «Стефа і її Чакалка», «Кабан дикий — хвіст великий. Друга історія Стефи і Чакалки», «Сорокопуди, або Як Ліза і Стефа втекли з дому».

Любов Відута. «Працьовита бджілка», «Усміхнулось сонечко».

Леся Воронина. «Планета смугастих равликів», «Суперагент 000», «Таємне товариство боягузів», «Таємне товариство брехунів», «Прибулець з країни нямликів», «Нямлик і балакуча квіточка».

Сашко Дерманський. «Чудове Чудовисько», «Володар Макуци, або Пригоди вужа Ониська», «Царство Яблукарство», «Крамничка тітоньки Мальви».

Марина та Сергій Дяченки. «Пригоди Марійки Михайлової», «Жирафчик і Пандочка», «Габріель і сталевий лісоруб», «Повітряні рибки».

Оксана Кротюк. «От би мені коника», «Абетка», «Неслухняне левеня», «Найкраща земля», «Веселі еноти», «В зоопарку».

Дмитро Кузьменко (Кузько Кузякін). «Кожен може стати принцесою», «Кожен може поцілувати принцесу», «(Я х Травмай + зоопарк)²», «Біла трошки чорна-пречорна книжка», «Росли груші на вербі».

Оксана Луцевська. «Паперова Царівна», «Пан Коцький, Міра і море», «Авіа, пташиний диспетчер», «Синя парасоля», «Найкращі друзі», «Вовчик-Колядник», «Солька і кухар Тара-пата».

Галина Малик. «Вуйко Йой і Лишиня», «Вуйко Йой і Страшна Велика Кука», «Їде грудень на коні», «Незвичайні пригоди Алі», «Мандри і подвиги лицаря Горчика», «Незвичайна книжка», «Бешкетні вірші», «Бабусина книжка».

Катерина Міхаліцина. «Про драконів і щастя», «Бабусина господа».

Лариса Ніцой. «Зайчикове щастя», «Неслухи і вередулі», «Ярик і дракон», «Дві бабуськи в незвичайній школі, або Скарб у візку».

Марина Павленко. «Миколчині історії», «Півтора бажання: казки з Ялосоветиної скрині», «Домовичок з палітрою», «Марина Павленко про Павла Тичину, Надію Суровцову, Василя Симоненка, Василя Стуса, Ірину Жиленко» (пізнавальні біографії).

Сергій Пантюк. «Неслухняники» (вірші), «Тимко і гелґотунчик Шкода».

Мар'яна Савка. «Чи є в бабуїна бабуся?», «Тихі віршики на зиму», «Босоніжки для стоніжки», «Казка про старого Лева», «Лапи і хвости».

Тетяна Стус (Щербаченко). «Їжак Вільгельм», «Пуп землі, або Як Даринка світ рятувала», «Як не заблукати в Павутині», «Панночка».

Григорій Фалькович. «Недомальовані вірші», «Про котів та про собак», «Хвацькі вірші», «Смик-Тиндик».

Ресурси, де можна знайти додаткову інформацію про авторів та їхні твори

Проект підтримки дитячого читання
«БараБука. Простір української
дитячої книги» (barabooka.com.ua)

«Краща Література Юним Читачам» — КЛЮЧ,
веб-сторінка Національної бібліотеки України
для дітей (www.chl.kiev.ua/key)

Освітній проект «EdEra» (ed-era.com)

Блог «Казкарка» (kazkarka.com)

Культурно-видавничий проект «Читомо» (chytomo.com)

Сайт «Букмоль» (bokmal.com.ua)

Онлайн-бібліотеки: «Читанка» (chytanka.com.ua)
та «Весела абетка» (abetka.ukrlife.org)

Сайт «ЛітАкцент» (litakcent.com)

ЛітАкцент

Сайт «Центру дослідження літератури
для дітей та юнацтва» (urccyl.com.ua)

Зміст

	Передмова	3
	Дорогі вчителі, мами, тати й усі-усі-усі дорослі читачі!	5
	Привіт, любі книгодрузі!	6
Тіна Кароль	. . . . .	7
	Україна — це ти	8
Оксана Кротюк	. . . . .	10
	Різдвяні гостинці	11
	Упертий цапок	12
	Як	12
	Бегемотик	13
	Гусеня	13
	Мавпенятко	14
	Єноти	14
	Ігри	15
	Жукова сімейка	15
	Зебра	15
Катерина Єгорушкіна	. . . . .	16
	Цятки і плямки	17
Оксана Луцєвська	. . . . .	18
	Пелікан	19
	Про кита	21
	Черепашенята	22
	Шашки	23
Зоряна Живка (Зоя Жук)	. . . . .	26
	Добре вдома	27

Тетяна Стус (Щербаченко)	28
Смугастик	29
Юрко Бедрик	32
Сумна скоромовка	33
Був день народження колись.....	33
Чай	35
Іван Андрусяк	36
Третій сніг (<i>уривок</i>)	37
Зірка Мензатюк	40
Каша	41
Український прапор	44
Катерина Бабкіна	46
Равличні вірші	
«Лізе далеченько...»	47
«У равликів так просто все...»	47
«Равлик виростив кульбабу...»	47
«Равлик зазира у став...»	48
«Кожен равлик равликову хатку...»	49
«Повзе веселий та огрядний...»	49
Галина Ткачук	50
Гойдалка під кленом	51
Ірен Роздобудько	54
Дикі образи дикобраза	55
Любов Відута	58
У царстві Лева	59
Загадки	62
Сорока й горіх	62
Їжаки-кравці	63
День веселий	63

Ніна Найдич	64
Василь Тимофійович мандрує	65
Наталка Малетич	68
Парасолька	69
Тетяна Мельник	72
Пінгвіни	73
Пальчикові ігри-вірші	74
У колі	74
Синички	74
На високій горі	75
Лариса Денисенко	76
Як Шуша познайомився з Гагою	77
Шуша і побиті байдики	78
Галина Малик	82
Королівство Ану	83
Чому папуга не навчився розмовляти	85
Чому равлик ховається	87
Мар'яна Савка	88
Україна	89
Чорний пан	89
Я і Лис	91
Чотири міхи для Бобриси	92
Бабуїни	93
Іван Малкович	94
Золотий павучок	95
Сергій Пантюк	100
Пан Перевертас	101
Веселий крутисловик	102
Вінчі й Едісон (уривок)	102
Кілька повідомлень для історії	103

Григорій Фалькович	108
Колоскова колискова	109
Корова спекла коровай	109
Примостився міст до міста	111
Загадка про того, хто ходить пішки	112
Все, що звечора наснилося	113
Марина Павленко	114
Півтора бажання	115
Марина та Сергій Дяченки	120
Про Стаску та чудовиськ	121
Сашко Дерманський	122
Кого беруть у космонавти	123
Латочка на лапці	124
Про двох бездомних джвинів та один нічийний глек	125
Лариса Ніцой	128
Страшне страховисько (<i>уривок</i>)	129
Леся Воронина	136
Слон Гудзик і вогняна квітка (<i>скорочено</i>) ..	137
Дмитро Кузьменко (Кузько Кузякін)	144
Росли груші на вербі	145
Це новорічний маскарад — ані руш!	146
Катерина Міхаліцина	148
Хто росте у парку (<i>скорочено</i>)	149
Інші книжки авторів. Літературне читання. 2 клас	154
Ресурси, де можна знайти додаткову інформацію про авторів та їхні твори	155

Укладач *Тетяна Стус*
Автори передмови *Тетяна Стус, Оксана Луцевська*

ХРЕСТОМАТІЯ

сучасної української дитячої літератури

для читання в **1,2** класах

серії «Шкільна бібліотека»

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

(наказ Міністерства освіти і науки України від 01.11.2016 №1304)

Видано за рахунок державних коштів.

Продаж заборонено.

Відповідальний редактор *Ольга Горба*

Художній редактор *Назар Гайдучик*

Макетування *Андрій Бочко*

Коректор *Анастасія Єфремова*

Підписано до друку 18.11.2016. Формат 70×100/16.

Папір офсетний. Гарнітура «Heuristica».

Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 12,90.

Наклад 320000 прим. Зам. №

В И Д А В Н И Ц Т В О
СТАРОВОГО ЛЕВА

Свідоцтво про внесення до Державного
реєстру видавців ДК № 4708 від 09.04.2014 р.

Адреса для листування:

а/с 879, м. Львів, 79008

lev@starlev.com.ua, www.starlev.com.ua

Львівський офіс:

вул. Лемківська, 15-А
тел./факс: (032) 240-47-98,
моб. тел.: (067) 502-75-12
zbut@starlev.com.ua

Київський офіс:

© Контрактова площа
вул. Нижній Вал, 3-7
тел: (044) 425-63-93
моб. тел.: (067) 341-03-10
kiev-office@starlev.com.ua

Надруковано у ПП «Юнісофт»

61036, м. Харків, вул. Морозова, 13б

www.ttornado.com.ua

Свідоцтво ДК № 3461 від 14.04.2009 р.